

81. évfolyam, 27. szám
2016. július 10.

Leginkább a természetben látom Istent

Schulek Csaba
sportújságíró

33. oldal

evangélikus

élet

500 NAP IMÁDSÁG REFORMÁCIÓÉRT

„Ha segítségül hívtok, és állhatatosan imádkoztok hozzám, akkor meghallgatlak benneteket.”
(Jer 29,12)

Luther Márton szenvedélyes imádkozó volt. Az Isten által elindított reformáció nagy munkáját másképpen nem tudta volna elvégezni. A Szentlélek tanította, vezette, erősítette.

Új reformációra van szüksége a ma egyházának. Sokan eltávolodtak Istentől, a hittől, a bibliai értékrendtől. Ma is minden megváltásért kiált a családban, az egyházban, a világban.

Kérjük egyházunk népét, hogy imádságaikkal kapcsolódjanak be az „500 nap imádság az egyházért” mozgalomba, amely 2016. június 18-tól 2017. október 31-ig tart.

Valljuk meg vétkeinket, mulasztásainkat, könyörögjünk bűnbocsánatért, megújulásért, új reformációért, adjunk hálát a kegyelemért, a keresztségért, a feltámadás erejéért, a Szentlélek munkájáért, dicsőítsük és magasztaljuk Istent a teremtésért, a megváltásért és az üdvösségért.

Imádkozunk családjainkért, gyülekezetünkért, egyházunkért, népünkért, Európáért és az egész világért!

Tegyük ezt egyénileg, közösségben, istentiszteleteinken, egyházi rendezvényeinken. Ahol eddig nem volt, alakítsunk imaköröket! Olvassunk az imádkozással kapcsolatos kiadványokat, például a *Ma így imádkozzatok!*, illetve *Imádkozzunk együtt Lutherral – ma is* című köteteket (fordította dr. Hafenscher Károly), Fabiny Tamás *Ajtórénsnyi zsoltár*, Ordass Lajos *Nem tudok imádkozni*, Ole Hallesby *Az imádságról* című könyvét.

Az ötszáz napos időszak alatt havonta imakörlevelet teszünk közzé.

„Falaidra, Jeruzsálem, öröket állítottam. Soha ne hallgassanak, se nappal, se éjjel! Ti, akik az Urat emlékeztetitek, ne legyetek némák!”
(Ézs 62,6)

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ EVANGELIZÁCIÓS
ÉS MISSZIÓI BIZOTTSÁGA

Felhívásunkat a Szlovákiai Evangélikus Egyház 1936 óta működő imamozgalmának ötlete alapján fogalmazzuk meg.

A pénzügyi válság nyertese a Sarepta

A Sarepta Budai Evangélikus Szeretothon nem hirdeti magát, mert nincs erre szükség – állítja a lapunknak adott interjújában az intézmény igazgató lelkésze, Sztojanovics

András, akit kiténtetése alkalmából is kérdeztünk. Amint mondja, szinte elképzelhetetlen, néha tragikus élethelyzetekkel találkoznak, de az itt végzett munkában így is több az öröm, mint a nehézség.

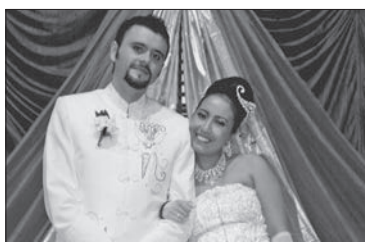
Jó alkalom a megújulásra

A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára készülődve szólaltatjuk meg Fabiny Tamás püspökünket, a Lutheránus Világszövetség alelnökét, aki arról beszél: a keresz-

tény felekezetek egymás felé közeledésének nagy lépése az, hogy Ferenc pápa idén ősszel ellátogat a svédországi Lundba, az emlékv nyitányára. A püspök azt is fontosnak tartja, hogy a magyar evangélikusság erőt merítsen az emlékv üzeneteiből, programjaiból a gyülekezetek megújulásához.

Isten szolgája az istenek szigetén

Hogyan vezet az út Kaposvárról a paradicsomi szépségű Bali szigetére? Bármennyire hihetetlen, a muzsika hangját kell követni, ha választ akarunk kapni a kérdésre! Cikkünkben

az is kiderül, hogy Csonka István zenetanár nem csupán feladatot, de szerető társat is talált magának Indonéziában.

Leginkább a természetben látom Istent

Schulek Csaba sportújságíró nem csupán patinás családjáról, de evangélikus gyökereiről, építész őseiről és persze szakmájáról is beszél az Evangélikus Életnek adott interjújában. Elmondja: édesapjának köszönheti, hogy közel került a természethez, amelyben ma is leginkább a Teremtő mindenütt való jelenlétét és munkálkodását látja.

Fűszersó

A mesebeli öreg király megkérdezte leányait: „Hogy szeretetek ti engem?” Egyikük aranyhoz, a másik drágakőhöz mérte apját, a legkisebb pedig azt válaszolta: „Úgy szeretlek, mint az emberek a sót.” Mert ha nincs só, nincs íz. És ha nincs íz, akkor csak unottan nyammogunk a táplálékon, legyen az testi vagy lelki.

És ha már a lelki táplálékra vágyunk, üssük fel a Máté írasa szerinti evangéliumot, amelyben Jézus Krisztus a föld sójának nevezi a keresztényeket, akiknek dolguk, sőt az Úrtól kapott fontos feladatuk az, hogy jobbá tegyék a világot. Legyenek a világ világossága, hogy mindenki tisztán láthassa a jót és a rosszat, és persze rátaláljon arra az útra is, amelyen járva Istennek tetsző életet élhet. Mindezeket túl a világosság arra is szolgál, hogy meglássuk egymást, találkozzunk, felfedezzük egymás-ban mindazt, ami valódi közösséggé fűzhet össze bennünket.

Ezt az alkalmat kínálja sok ezer közép-európai kereszténynek a Budapesten július 7–10. között zajló, „A föld sója” elnevezésű találkozó, és csak rajtuk, rajtunk múlik, hogy ez az alkalom ne legyen ízetlen *show*, hanem valódi, életünket megteremkenyítő, erőt adó élménnyé, afféle fűszersóvá váljon.

Mert igen nagy szükségünk van a közösség megélésére. Arra, hogy együtt gondolkodva képesek legyünk a szeretetből, igaz hitből fakadó válaszokat, megoldásokat találni a hétköznapijainkat feszítő kérdésekre. És ha képesek vagyunk erre, akkor nem kell attól tartanunk, hogy döntéseinket, véleményünket tévutakra terelik azok, akik saját érdekeiknek megfelelően igyekeznek befolyásolni bennünket. Ha nem tévesztjük szem elől a tartóra tett világosságot, akkor mindig tartani tudjuk az egyetlen helyes irányt. Sőt a világosság arra is szolgál, hogy meglássuk magunkat a tükörben. És ha a világ világosságát, vagyis az Urat követjük, akkor azzal szembesülünk majd, amit vállalni tudunk.

Sok ezer keresztény gyűlt össze az elmúlt napokban a Duna budapesti partján, a Tüskecsarnok környékén, hogy együtt gondolkozzon, örüljön, imádkozzon és persze szórakozzon. Ők lehetnek a világ világossága, a föld sója.

Élet. Étel. Négy betű, melyek átrendezgetve kifejezik létünk fundamentumát.

És só nélkül egyik sem ér egy fabatkát sem.

● ILLISZ L. LÁSZLÓ

500 nap imádság reformációért

Június 18-án indult az *500 nap imádság reformációért* mozgalom, amelybe a felhívás alapján remélhetőleg már sokan bekapcsolódtak. Ha valaki csak most szembesült vele, hogy lemaradt a kezdésről, ne aggódjon! Folyamatosan be lehet kapcsolódni az imádságba, és együtt lehet haladni tizenhat hónapon át, 2017. október 31-ig, sőt akár tovább is.

Felmerülhet, hogy miért van szükség ilyen kampányra, hiszen amúgy is szoktunk imádkozni. Igen, de hogyan? Milyen az imaéletünk? Nem vált túlzottan sablonossá, sekélyessé, rendszertelenné? Tényleg megéljük benne az Istennel való személyes kapcsolatot?

Biztosan megtapasztaltuk már, hogy amikor elkezdtünk imádkozni, a gondolataink mindenfelé cikáztak, nem tudtuk, mit és hogyan mondjunk. Ole Kristian Hallesby (1879–1961) norvég püspök fogalmazta meg nagyon jól *Az imádságról* című könyvében: „Imádkozni annyi, mint Jézust beengedni a szívünkbe.” Nélküle nem tudunk imádkozni sem, bűnös állapotunk akadályoz ebben. Isten Szentlelke mégis imádságra indít minket, bármilyen távol is vagyunk tőle.

Azt is kérhetjük azonban, hogy tudjunk jól imádkozni. Emlékezzünk, hogy a tanítványok is Jézushoz fordultak, hogy tanítsa őket erre. Kérjük mi is, hogy ő vegye

ki szívünkéből mindazt, ami nem oda való, ő töltsön meg mindazzal, ami neki tetsző, és ebben ne akadályozzuk, ne adjunk neki tanácsot. Hívjuk Jézust, hagyatkozzunk rá teljesen, őszintén, és megtapasztaljuk azt, amit Pál írt a rómaiaknak: „*Ugyanígy segít a Lélek is a mi erőtlenségünkön. Mert amiért imádkoznunk kell, nem tudjuk úgy kérni, ahogyan kell, de maga a Lélek esedezik értünk kimondhatatlan fohászzkodásokkal.*” (Róm 8,26)

Adja meg az Úr, hogy ez alatt az ötszáz nap alatt minél többen megéljük az Úrral való közösséget egyéni imaéletünkben, imaközösségeinkben, és így jöjjön el egy új reformáció!

Imádkozzunk azért, hogy az Úr szerint tudjunk imádkozni; egyházunkért: ebben a hónapban a Bács-Kiskun Evangélikus Egyházmegyéért, az ott található gyülekezetekért, lelkészekért, hogy az Úr adjon megújulást, ébredést; a fiatalokért, a gyerekekért, hogy az Úr őrizze őket a nyári szünetben a bajoktól, a kísértésektől, és jól ki tudják használni az alkalmas időt; a frissen ordinált lelkészekért; a júliusi egyházi alkalmakért, hogy Isten igéje szíven találja az ezeken részt vevőket (lásd az eseménynaptárban: www.evangelikus.hu/content/esemenynaptar); a nyáron megrendezendő gyermek-, ifjúsági és családi táborokért, a Szélrózsa találkozóért, konferenciáikért.

● MALIK PÉTER KÁROLY *lucfalvai lelkész*

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk, magasztalunk téged, hogy kegyelmesen megtartottál minket. Abban bízva fordulunk hozzád, hogy meghallgatód imádságunkat. Hála adunk neked, hogy gyermekeidként együtt lehettünk ebben az órában, és hallhattuk üzenetedet!

Add, hogy Szentlelked által egyházad a reménység, a békesség és a szeretet helye legyen, ahol mindenki otthonra találhat. Mutasd azoknak az utat, akik már elindultak feléd, és bátorítsd lépteiket!

Adj bölcsességet, kérünk, mindenkinek, akik vezetőként állnak embertársaik előtt: lelkipásztoroknak, püspököknek, népünk vezetőinek. Azoknak, akikre gyermekeket bízál: szülőknek, nevelőknek. Add meg számukra a felismerést, hogy veled, csakis veled tölthetik be méltón hivatásukat.

Köszönjük neked ajándékaidat, amelyekkel naponta elhalmozol minket. Köszönjük Igédet, amellyel vigasztalsz és erősítesz minket. Add, hogy ne legyünk közömbösek, amikor megszólítasz és magadhoz hívsz bennünket! Köszönjük bocsánatodat, amellyel megnyugtatód és megmented őszinte szívű gyermekeidet! Add, hogy mi is készségesek legyünk az egymás iránti megbocsátásban!

Add meg nekünk, kérünk, hogy a tőled kapott áldást a mindennapi életben is lássák rajtunk, ezzel munkálkodjunk a felebarátaink között. Add, hogy bennük felismerjünk téged, és ne engedd, hogy átnézzünk a szegényeken és elhagyottakon! Adj elég erőt nekünk, hogy biztatni és vigasztalni tudjuk általad azokat, akik gyengék, akik betegek, akik közel vannak földi életük végéhez.

Ma megtapasztalt kegyelmed kísérjen minket az előttünk álló héten is, hogy hűek legyünk kötelességeink teljesítésében, gazdagabbak a jóságban, tisztábbak a cselekedeteinkben és gondolatainkban!

Mennyei Atyánk! Segíts bennünket, hogy ebben a világban élve, de ne e világ szerint, hanem a te akaratod szerint történjen minden életünkben! Ámen.

Nyolcvanöt. Lapunk gyermekrovatának hosszú évek óta állandó szerzője, Schmidt Egon ornitológus, Kossuth-díjas író a múlt hónapban ünnepelte 85. születésnapját. Fáradhatatlan munkatársunknak jó egészséget kívánunk, életére Isten áldását kérjük! A képet ez alkalomra készítette Budai Tibor grafikusművész, Schmidt Egon évtizedes alkotótársa. – A szerk.

Halkan suhan a lift. Félhomály, zsúfoltság és meleg van a kis fülkében, s ahogy az ilyenkor lenni szokott, kínos csönd. Ismerősök és ismeretlenek nyomódnak össze az alig négyzetméternyi területen. Még ha akarnának, sem tudnának beszélgetni, hiszen olyan gyorsan röpít a szerkezet. Meg aztán nincs is nagyon miről beszélgetni egy álmos, szürke, unalmas, szokványos reggelen. Marad hát a barátságosnak szánt mosoly és egy-egy elkapott biztató pillantás.

Végre megáll a fülke, ki lehet szállni, szabadulni a fülédet dobozból. Van, aki így is tesz, van, aki folytatja útját. Aztán új beszállók jönnek, míg mások zavartan észlelik, hogy túlmentek a tervezett célállomáson.

Akárcsak keresztény életünkben... Felle „liftezünk”. Időnként ismerősök, mások ismeretlenek utaznak velünk, s bár egy-egy erőltetett mosolyt még csak-csak ajándékozunk egymásnak, de többnyire elmegyünk egymás mellett. Mindenki igyekszik az általa kiválasztott szintre, hogy mehessen a dolgára; meglehet, nem is látjuk többé. De az is előfordulhat, hogy később találkozunk, amikor egy másik szinten felbukkan, és újból beszáll, hogy folytassa megkezdett utazását. És igen, az sem ritka, hogy valaki ijedten a fejéhez kap, s riadtan menekül, mondván: rossz helyre szállt.

Hol vannak már a régi liftek! Amikor kezelő járt minden fülkéhez, aki gondosan segített, kezelte a berendezést, eligazította az érdeklődőket. Vagy még korábban, amikor lift nem, csak lépcsőház állt rendelkezésre a vertikális mozgáshoz. Kiki a maga tempójában ment, egyenletesen haladt az útján. S ha mégis lemaradt volna valaki, a mögötte jövők segítségére siettek, és vonták magukkal tovább.

Később modern szerkezeteket készítettek, nyitott kabinos, körforgó lifteket: páternoszttert. (Érdekes egybeesés. Páternosztter: megállás nélkül közlekedő, alul és fölül átforduló, egymáshoz csatolt kabinokból álló személyfelvonó, míg a „Paternoster” az Úrtól tanult imádságunk első két szava latinul.) Ezeknek az ipari műemlék jellegű és ma már csak imitt-amott üzemelő berendezéseknek az volt a sajátosságuk, hogy soha nem álltak meg. Lassan, de folyamatosan közlekedve szállították a be- és kiszálló utasokat. Föl-le, föl-le a végtelenségig. Így aki útközben ébredt rá, hogy mégsem szeretne visszafelé haladni, volt lehetősége idejében kiszállni.

Felvonó

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

Utazunk, suhanunk a felvonóval. Pillanatnyi céljaink szerint föl a magasba vagy éppen le a mélybe a ki tudja, hányadik pinceszint felé. Sokszor azt sem tudjuk, miért, kihez, csak rohanunk, száguldunk föl-le, ahová sodor a tömeg, a tudatlanság vagy a lendület. Pedig jobb lenne mindig egyenesen, csak a cél felé menni. Célirá-

nyosan, makacsul, töretlenül. Hívni, megszólítani másokat s együtt menni. Nem számít, hogy van-e felvonó, netán üzemben kívül helyezték, avagy éppen üres a liftakna. Csak ne álljunk meg! Mert a „nagy gépházban”, ott fenn a tető fölött az utazás végén egészen biztosan várnak ránk.

• GYARMATI GÁBOR

Szentháromság ünnepe után 7. vasárnap – Róm 6,19–23

Megszolgált ellátmány és meg nem érdemelt ajándék

Nagyon helytelen, amikor igénk utolsó versét helyhiány vagy ki tudja, mi miatt még bibliaolvasó *Útmutatónkban* is az elejét elhagyva idézik. Ezért most mindjárt hadd citáljuk teljes terjedelmében: „A bűn zsoldja halál, az Isten kegyelmi ajándéka pedig az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.”

Keresztyénség az ellentétben. Banális igazság, de attól még igazság, hogy halál nélkül nincs feltámadás, nincs örök élet. Bizony, a keresztyénség éppen erről az ellentétről szól. Az ellentétpár második tagjának csak az elsővel együtt van értelme a keresztyén élet szempontjából. Vagyis: bűn–Isten, zsold–kegyelmi ajándék, halál–örök élet. A zsoldot, bért, ellátmányt a katonák vagy a munkások megszolgálják, harcukért, munkájukért jár nekik. Az ember pedig bűnével szolgál rá mindenképpen a halálra. Vagyis a halál – büntetés.

Egy úr szolgálata. Jól ismerjük Krisztus intését: „Egy szolgá sem szolgálhat két úrnak...” (Lk 16,13). Az ember már eleve valakinek, valaminek a szolgálója. Szolga, akár tudja, akár nem; más-képp nem is élhet. Aki a világi javakat, hatalmat, dicsőséget szereti, azoknak a megszerzését teszi élete céljává, az nem tudja az Urat szeretni, és nem tud neki szolgálni. Persze megfordítva is igaz: aki Istent szereti, és neki szolgál, az nem teheti élete céljává az e világi javak, hatalom, dicsőség vagy csupán a mindenáron való nyugalom megszerzését. És hány-szor volt már az egyház a világ tükörképe? Milyen gyakran hatalmaskodtak az egyház vezetői? Milyen megszámlálhatatlanul sokszor éltek vissza a hívők bizalmával, hány-szor fosztották ki és csapták be őket? Luther fellépése, visszatalálása az igéhez nagyon is szükséges volt, de azután persze a reformáció egyházai is sokszor igencsak idomul-

tak a világi uralkodókhoz és a korszellemhez. Bármilyen közhelyszerűen hangzik is az apostoli intés, annál igazabb: semmit sem hoztunk ebbe a világba, és semmit sem, legalábbis semmi kézzelfoghatót nem vihetünk magunkkal belőle (lásd 1Tim 6,7). Az embernek nincs más választása, mint hogy valakinek, valaminek a szolgálója legyen. A szolgálaton belül azonban választhat a mulandóság szolgálata és az örökkévalóság, pontosabban az örökkévaló Úr szolgálata között.

Az apostol arra biztatja levelének mindenkori olvasóit, hogy maradjanak meg és napról napra erősödjének az Úr szolgálatában. Nem azért, hogy szent életükkel már itt, e földön kiérdemeljék az örök életet, hanem az ajándékozó Úr iránti hálából.

Egyedül Krisztusban. Az evangélium nem egyszerűen egy tanítás a sok közül, hanem az ember életének irányát megváltoztató igazság Jézus Krisztus személyében és művében. Nem csupán arról van szó, hogy Jézusnak mind kereszthalála, mind feltámadása történelmi tény, és hogy feltámadása – legalábbis meggyőzően – nem cáfolható. Hanem arról, hogy aki megismeri őt, az meghal a bűnnek, nem lesz többé a bűn rabszolgája, hanem új életre támad fel. A jövő Krisztusé, a meghalt és feltámadott Úré, a többi úr előbb-utóbb úgyis elmegy.

Krisztus nem a tökéletes földi paradicsomot ígéri, amint erre egyéb urak már jócskán adtak példát, az eredmény pedig eddig mindig siralmasabbnál siralmasabb lett. Nem a tökéletes és minden ízében igazságos földi társadalommal csábít és butít, hanem eljövendő országának örömét ízelletti meg azokkal a tanítványai-val, akik szakítottak korábbi bűneikkel, és nem akarnak visszatérni hozzájuk. Eljövendő országának örömét ízelletti meg tanítványai-val, akik bár szakítottak korábbi bűneikkel, tudják, hogy sohasem lesznek tökéletesek itt, e földön. Akik sohasem felejtik el, hogy az örök élet mindig is Isten kegyelmi ajándéka marad az Úr Krisztus Jézusban. Ámen.

● SZENTPÉTERY PÉTER

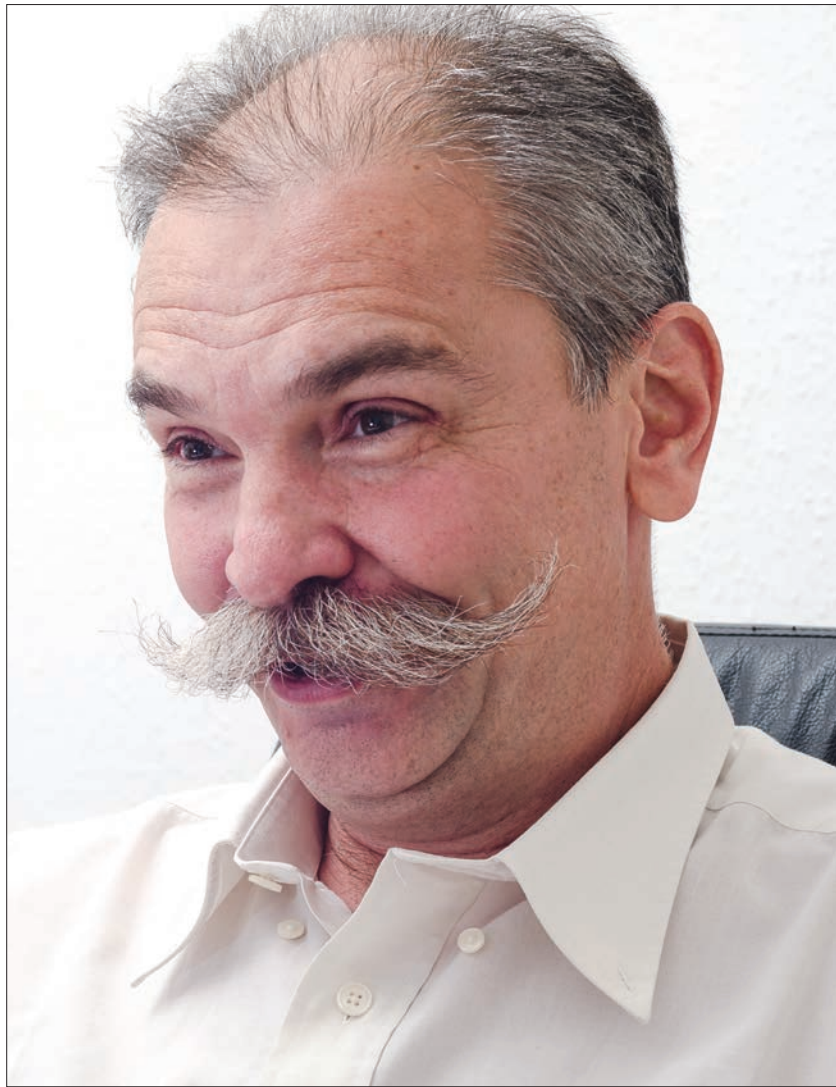

KÉPFUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Ma persze lehet érveket felhozni a halálbüntetés ellen, de az apostol szavaiban az is benne van, hogy a levél írásakor és sok országban mindmáig a súlyos (vagy annak tekintett) bűnök elkövetői a világ legtermészetesebb dolgaként számíthattak és számíthatnak a kivégzésre. Hiszen ugyanebben a levélben mondja Pál, hogy a világi hatalom nem ok nélkül viseli a kardot: mert Isten szolgálja, és az ő haragját hajtja végre a gonosztevőkön (13,4).

A halál igénkben és az apostol szerint általában nem csupán a test pusztulását jelenti, hanem a legtágabb értelemben az Istentől való elszakadást. Ez persze a testi halált is magában foglalja. Ez az, amit az ember a saját erejéből „teljes sikerrel” elér. Az örök életet azonban nem lehet megszolgálni, kiérdemelni, kikövetelni pedig végképp nem. Az örök élet mindig is csak Isten kegyelmi ajándéka marad. Mégpedig Krisztus személyében, az ő megváltói műve által.

Újsághír: „A II. kerület napja rendezvénysorozathoz kapcsolódva 2016. június 19-én adták át az idei II. kerületi kitüntetések. Az önkormányzat képviselő-testülete többek munkáját, illetve életútját ismerte el. A II. Kerületért emlékérmet dr. Járdányi Gergely Liszt Ferenc-díjas nagybögművész, valamint a Sarepta Budai Evangélikus Szeretotthon lelkes-igazgatója, Sztojanovics András vehette át.” Vele beszélgettünk az intézmény történetének legújabb fejezetéről.

A pénzügyi válság nyertese a Sarepta

Interjú Sztojanovics Andrással

Vélhetően a Sarepta Budai Evangélikus Szeretotthon az egyetlen olyan diakóniai intézmény hazánkban, amely hasznot húzhatott a 2008 őszen már Magyarországot is sújtó nemzetközi pénzügyi válságból. A helyhiánnyal küszködő intézet a régóta tervezett bővítéshez korábban nagyon szeretett volna megszerezni egy önkormányzati telket a Máriaremetei úton, de az ingatlant utóbb egy vállalkozónak adták el. A beruházás azonban balul sült el, a vál-

ságtól megrettent vállalkozó végül elállt nagyszabású terveitől, és a Sarepta nyomott áron vehette meg tőle a telket. Itt, Budapest egyik legszebb helyén, Szehlo Gábor legendás szeretotthonához nagyon közel épült fel aztán a Sarepta új épülete, egyházunk diakóniájának egyik büszkesége.

– Már jó ideje elkészült Hűvösvölgyben a Sarepta szeretotthon új épülete. Milyenek a tapasztalatok? Kik kerültek az új házba, s kik maradtak a régi épületben?

– Azt hiszem, Budapest egyik legszebb helyén építkeztünk. A zöld hegyoldal körülvette új ház jól beilleszkedik a hűvösvölgyi környezetbe. Az épületre igazán büszkék vagyunk, minden nagyon korszerű. Iparkodtunk a viszonylag kis ápolási igényű lakókat átvinni a régi épületből. A Sareptának természetesen mindig a profiljába tartozott, hogy a legnehezebben kezelhető betegeket is fogadjuk. Szehlo Gábor idején, ha valamelyik kórházban súlyos fogyatékkal született egy gyermek, csak ideszóltak, hogy lehet menni érte, mert a szülők elfelejtették hazavinni. ►

Most a régi épület az ápoló-gondozó részleg, az új rész pedig az úgynevezett támogatott lakhatás helyszíne, vagyis támogatjuk a lakót mindabban, amit tud, és enyhítjük a fogyatékoságait.

– Mi az elvárás az új épületbe jelentkezők esetében?

– Az alapkonceptió az volt, hogy ott olyan lakóink legyenek, akik napközben kijöhetnek az új házból, és részt vehetnek különböző foglalkozásokon. Van már olyan lakónk is, aki azt mondta, köszöni szépen, ő itt csak aludni akar. Felkel, tá-

vozik, a városban egy védett munkahelyen dolgozik, vagy bárhol másutt, például rokonoknál tölti el a napot.

– A Sarepta a többi hasonló profilú intézettel összehasonlítva olcsó vagy drága?

– Az idősebbek esetében olcsók vagyunk, a fogyatékkal élők gondozásánál pedig az átlag alsó szintje a díj. Mi sehol sem hirdetjük magunkat, csak szóbeszéd útján terjed az információ, hogy fogyatékkal élők otthona van Húvösvölgyben, s támogatott lakhatásra várnak lakókat. Nem

akartuk, hogy egyszerre több tucat jelentkező zúduljon ránk.

– A lakóknak csak elenyésző hányada evangélikus, noha a Sarepta evangélikus intézet, Sztéhlo Gábor hozta létre. Most már vannak, akik hiányolják az evangélikus jelleget.

– Amikor aktív lelkész voltam, minden évben elhoztam a konfirmandusaimat a Sareptába, hogy lássák: vannak ilyen nehéz sorsú emberek, akik nem tehetnek arról, hogy fogyatékkal születtek. Ti adjatok hálát az Úristennek, hogy egészségesek vagytok – mondtam nekik. Teológusként négy éven át egy-egy hónapot végigdolgoztam itt, ismertem az itteni viszonyokat. A rendszerváltás előtt a Sareptát nagyon sok gyülekezet támogatta, de aztán ezek gyakorlatilag kikoptak. Tulajdonképpen az otthon már nem volt rászorulva, hiszen megkapta ugyanazt az állami támogatást, mint a hasonló önkormányzati intézetek, s nem kellett például krumplit kérnünk Nagytarcsáról.

– Mennyire hat az egyházhoz nem kötődő családokra, ha a Sareptába kerül egy családtagjuk? Van-e ilyen jellegű missziós lehetőségük? Mennyire erősödik azoknak a hívőknek a hite, akiknek a fogyatékkal élő gyermekét a Sarepta gondozza?

– Szerintem nincs ilyen missziós hatás. Az azonban biztos, hogy az ide beköltözők tudják, egyházi intézménybe jönnek. A családok természetesnek veszik, hogy itt reggel áhítat, vasárnaponként pedig istentisztelet van, s ezeken részt vesznek a bentlakók. Persze azt nem mondom, hogy el is várják, de alkalmazkodnak hozzá. Előfordul, hogy a családtagok is bejönnek az istentiszteletre. A közvetlen misszió azonban itt nem nagyon működik.

– Tizenöt évig húzódtott a beruházás. Mi tartott ennyi ideig, mi hátráltatta a terveiket?

– Én 1998-ban jöttem ide. Fél évvel később írtam egy beadványt Szevik Imre püspöknek: „Püspök úr, itt valamit lépni kell, mert az épület olyan elavult, olyan pusztult, olyan zsúfolt, hogy természetesen nem maradhat így.” Már 1999-től elkezdtünk spórolni, félretettük a befizetéseket, hogy legyen valamilyen megoldás. Aztán telket kerestünk. Az önkormányzattól szerettük volna megkapni a Petőfi Sándor Művelődési Házat, amely abban az időben elvesztette a funkcióját, ott állt üresen. Már elkészült a Klebelsberg Kultúrúria, oda költöztek a kulturális programok. Visszautasítottak min-

KISS TANÁCS FÉLVÉTELEI

Az igazgató legfőbb feladata az odafigyelés

A Sarepta új épületét egyházunk és a bajor testvéregyház finanszírozta

ket, s a Petőfi-házat később a piacon értékesítették. A szomszédos telekre vonatkozó kérésünket a pilisi erdőgazdaság utasította vissza, és a mellettünk lévő katolikus vendégház sem kaphattuk meg. Kértük Harrach Pétert, aki akkor szociális és családügyi miniszter volt, hogy segítsen minket, nem igazán segített. Mi fedeztük fel, hogy a hűvösvölgyi új végállomással szemben lévő elvadult telek önkormányzati tulajdon, mi bogoztuk ki a tulajdonviszonyokat. Szerettük volna megkapni azt a telket, de ott végül egy óvodát építettek fel. Rengeteg visszautasítás ért tehát minket az évek során... Próbáltunk anyagi támogatást is szerezni, de a finanszírozásban csak a Sarepta, a Magyarországi Evangélikus Egyház és a Bajorországi Evangélikus Egyház vett részt. Tizenöt éven keresztül másutt csak akadályba ütköztünk, csak visszautasításban volt részünk.

– Miért állt hosszú ideig üresen a már elkészült épület?

– A katasztrófavédelemnél két hónapig ültek az iratokon. Tudták, hogy mit épí-

tünk be, előzetesen kijötték, nem kifogásoltak semmit. Amikor azonban benyújtottuk a kérelmünket, az egyik ablaküveget már nem tartották jónak, mert egy óra helyett csak fél óra volt a tűzállósága. Az építkezés során pedig két hónapra leállt

A Sareptában végzett munka a nehézségek mellett sok örömet is szerez. Rendkívül nehéz helyzetből jönnek családok, nagy megkönnyebbülést jelent számukra, hogy be tudjuk fogadni az idős hozzátartozót, a beteg gyermeket.

minden munka a telkünkön álló villanyoszlop miatt, nem akarták ugyanis felszámolni. A szolgáltatóval csak hosszú idő múltán lehetett zöld ágra vergődni. Egy-más után jöttek a pofonok.

– Mindez lényegében menedzseri munka volt. Nem hiányzik a gyülekezeti tevékenység, nem hiányzik Kondoros, a régi gyülekezete?

– Jó volt gyülekezeti lelkészként dolgozni, de havonta egyszer itt is igehirde-

tő vagyok. A Sareptában végzett munka a nehézségek mellett sok örömet is szerez. Rendkívül nehéz helyzetből jönnek családok, nagy megkönnyebbülést jelent számukra, hogy be tudjuk fogadni az idős hozzátartozót, a beteg gyermeket, ott van-

nek a közösségben, az áhítatokon, az istentiszteleteken. Elképzelhetetlen helyzetek vannak. Az előcsarnokban van egy mozaikkép, élőfát ábrázol, a levelein az adományozó evangélikus intézmények nevét tüntettük fel. Van egy motívum az egyik sarokban. Először csak egy fehér háromszöget látunk, de ha jobban megnézzük, egy fehér galamb stilizált képe tűnik elő. Ilyen a Szentlélek: rejtve van, de létezik.

● B. WALKÓ GYÖRGY

Varázslatos istentisztelet

Közösségépítés a rákosszentmihály-sashalmi gyülekezetben

SOMLAINE KISS VIKTÓRIA FELVÉTELEI

A Rákosszentmihály-Sashalmi Evangélikus Egyházközség a közelmúltban hálaadó istentiszteleten emlékezett meg Isten egész évben megtapasztalt kegyelméről. A gyülekezet gyarapodott, egyre többen járnak istentiszteletre és más alkalmakra. A felügyelők országos konferenciáján is örömmel számoltak be arról, hogy mindezt miként sikerült elérniük. Olyan módszerrel igyekeznek megtalálni és megtartani a híveket, amely az országos miszsióban is alkalmazható: presbitériumuk tagjai például két-három családért imádkoznak, és személyesen is tartják velük a kapcsolatot. Általában is a személyes kapcsolatokban hisznek, ugyanakkor – élve a korszerű technológia lehetőségeivel – minden alkalomról hírlevélben is értesítik a gyülekezeti tagokat, megújított internetes honlapjukra (www.rsee.hu) pedig fényképeket, filmeket tesznek fel, hogy bemutassák az élő közösséget. A következőkben az *Evangélikus Élet* olvasói számára készített beszámolójukat közöljük.

Gyászkönyv

Tapasztalatunk, hogy a temetési szolgálatok után a gyászoló családok szívesen maradnak gyülekezetünk közösségében. Különleges misziói területe ez az egyházak-

„Örüljete az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljete! A ti szelídségeitek legyen ismert minden ember előtt! Az Úr közel! Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt...” (Fil 4,4–6)

nak, a Rákosszentmihály-Sashalmi Egyházközség lelkészének tollából ezért is született meg múlt év őszén a *Veled vagyok, fogom a kezed!* című, gyászolóknak szóló könyv, amelyhez – „hangoskönyvként” – CD-melléklet is készült.

Társasjáték

Ősszel „Játék öröme” napot tartottunk, és négy generáció próbálhatta ki Dobó Bobó társasjátékunkat, amely az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával készült el. A társasjáték különlegessége az érzelmekártya-sorozat (minden kártyán egy érzelmet megjelenítő arc látható). Sokakat meglepett, hogy a férfiak is készek megosztani az érzéseiket. Az talán kevésbé meglepő, hogy öröm-

mel játsszák idős testvérek is, ám kiderült, hogy még az autista gyermekek számára is megfelelő; közelebb hozta egymáshoz a jegyesoktatásra járókat, a női kör pedig immár szinte tréningyszerűen használja. A társasjátékról film is készült egyházunk országos irodája gyülekezeti és misziói osztályának két régi tagja, Börönte Márta és Tagai Péter jóvoltából.

Meghallgatjuk a másik embert

Megőrizve az evangélikus istentiszteletek hagyományos kereteit, a tanév folyamán havonta egyszer „varázslatos istentisztelet” tartunk. A varázslatos nevet azért kapta ez az alkalom, mert az élet különleges

Ha kell, bábozik is Börönte Márta lelkész

pillanatainak tartjuk, amikor meg tudunk nyílni egymásnak, akár teljesen ismeretlenként. Az együttérzés öröme közösségmegtartó, közösségformáló. Az igehirdetés végéhez kapcsolódva – az imádság előtt – négy-hat fős csoportokban beszélgetünk az aktuális igéről, és a csoport vezetője a *Csendes percek* áhítatoskönyvből olvas fel egy történetet, amelyet a csoport tagjai az előre elkészített kérdések mentén elemeznek. A gyülekezeti tagok ezekben a párbeszédekben jobban megismerik és megértik egymást. Szorosabb kapcsolatok, barátságok szövődnek. S mert a gyülekezeti tagok meghallgatásra találnak, szívesebben és gyakrabban jönnek el ismét. Előttünk van Dietrich Bonhoeffer

üzenete is: a legnagyobb, amit adhatunk egymásnak – írta a mártír német evangélikus teológus, lelkész –, hogy meghallgatjuk a másikat.

Tanévzáró és piteverseny

Csillaggyertyafény Alapítványunk minden tanév végén megrendezi a „Főzőcske, de boldogan” programját a gyülekezeti teremben. A sütés-főzés öröme összehozza a családtagokat, barátokat. A konyhában elindul a párbeszéd szívtől szívig. A családi versenyen értékes díjak találnak gazdára, idén Rónai Ferencné Ágnes fazekas presbiter test-

vérünk által készített kerámia sütőtálatát lehetett nyerni. Izgatottan álltunk meg a „Vegán vagány”, a „Brumi kedvence”, az „S. P. N. T.”, a „Május kincse” és a „Napite-sütötte Toszkána” piték előtt. Nemcsak a díjazottak, minden induló kapott ajándékot, a sok vendég által hozott salátákból, fasírtokból, süteményekből és gyümölcsökből pedig szeretetvendégséget tartottunk.

Luther-keksz

A Luther-évfordulóra megálmodtuk és megalkottuk a gyülekezet újabb „kincset”, a sütipecsétet, amely gyönyörű szimbólumunkat, a Luther-rózsát nyomtatja süteménytésztára. Bármilyen linzer- vagy keksztésztát lehet vele díszíteni, a Luther-rózsás korongok testnek-léleknek örömet szereznek. A tanévzáró hálaadó istentiszteleten mindenki kapott egy becsomagolt Luther-kekszet ajándékba.

Isten virágoskertje

A hálaadó istentisztelet után különleges módon díszítettük fel templomunkat. Egy széles papírtekercsre üres virágszárakat ragasztottunk, minden résztvevő festékbe nyomta a tenyerét, és a sok színes tenyérvirág felkerült a virágszárakra. A levelekre a neveket is felírtuk. Így vált az üres mező színes kertté. Templomunk homlokzatára rögzítettük a virágmezőplakátot, így hetekig csodálhatják majd az erre járók. Kapunkon az „Élő gyülekezet” felirat és egy gyönyörű, Istenről szóló idézet olvasható Balkay László dalnoktól, amely így szól: „Én majd egy fűszálat növesztek a kert sarkából, olyan hosszút, hogy elérhessen hozzád...” Útravalóul a vers folytatását küldi gyülekezetünk szeretettel: „... és majd a fűszál odasúgja: ne félj, várok rád a fűszál másik végén.”

• BÖRÖNTE MÁRTA lelkész

• SOMLAINÉ KISS VIKTÓRIA felügyelő

Adorjani Dezső Zoltán
püspök
Romániai Evangélikus-
Lutheránus Egyház

A jövő építőkövei

Zarándoklat és világtalálkozó Barcaságban és Királyföldön

„Megvan az ideje az építésnek.” (Préd3,3c) Még ha sokszor vissza is éltek, élnek az ünneppel, mélysegesen emberi az, amikor az ünnep pillanatában felülemelkedhetünk a hétköznapon, a mulandóságon, a töredezettségen. Az emberiség kultúrájának része az a mozzanat, amikor valamely különleges időben átélhetjük a jelen erejét és a jövőbe vezető folytatást. Az sem véletlen, hogy a nagy ünnepekhez gyakorta zarándoklat is társul. Mifelénk évente ezrek zarándokolnak például Csíksomlyóra. Mindemellett mind a három nagy ószövetségi ünnepet, a páska, a savuot és a szukkot ünnepét is tömeges zarándoklat vezeti be. A zarándoklat – bűnbánati jellege mellett – egyéni és közösségi felkészülés az ünnepre. A zarándokút – Istennel megtett út, amelynek végén a jövőbe átvetető ünneplés ragyog.

Közel hat éve kezdődött el egy olyan folyamat a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyházban, amely zarándoklatnak is nevezhető. 2012-ben Oltszakadátón zajlott az első közös, népviseletes vonulással egybekötött ünnepség, csúcspontja a közös istentisztelet volt. Azóta Oltszakadátón,

zases ingek, és még stóla is készült csángó szóttesből. A többnapos rendezvények az állomásai voltak az útnak. Előadások, kerekasztal-beszélgetések vezették egymáshoz az együtt haladókat. Közben kialakult egy fiatal, lelkes szervezőcsapat, tagjaiban egyre jobban kezdett körvonalazódni „a nagy ünnep”.

Ez év nyarán, június 30. és július 2. között Barcaság és Királyföld zarándoklattal és csángó világtalálkozóval ünnepelt. A barcasági csángók ma Amerikától Ausztráliáig szinte mindenhol élnek e glóbuszon. A világtalálkozó a távolságok okozta repedéseket is segítette „áthidalni”. Résztvevők, szervezők egyaránt hosszú utat jártak be a találkozóiig. A zarándoklathoz hozzátartozik a küzdelem és a fáradság is, de része minden találkozás is. Nemcsak rég nem látott ismerősök, rokonok találkoznak, hanem előadások, kerekasztal-beszélgetések, vetélkedők, előadóstek hozzák közelebb egymáshoz a gyerekeket, fiatalokat, időseket, cimborákat és idegeneket egyaránt. Ez a megtett út felnyithatja szemünket Isten jelenlétének, erejének, áldásának a felismerésére.

A zarándoklat fénypontja a közös népviseletes felvonulás és a szabadtéri ünnepi istentisztelet volt, ahol az Istennek való hálaadás többszörösen is hangot kap. Az egész világról összegyűlt csángók nemcsak azért adtak hálát, hogy a reformáció nyomán megszületett anyanyelvi oktatás segítette nekik megőrizni anyanyelvüket, hagyományait, kulturális örökségüket, hanem azért is, hogy Isten ma is, a 21. században is jelent s jövőt ad ennek a közösségnek.

A közös zarándoklat, istentisztelet, ünnep, hálaadás és könyörgés mind annak a bizonyossága, hogy az örök Isten élő Úrként megtartja, őrzi és megáldja a Kárpát-kanyar lakóit és az innen elszármazottak közösségét. Minden töredezettség ellenére is. Itt, a Barcaságban és Királyföldön az európai kultúra és a magyar kultúra egy gyöngyszeme él és virágzik, és hív mindannyiunkat, hogy jövőjének közös építői legyünk.

Az ünnepek azok a pillanatok, amelyeket Isten felhasznál a jövő építésében Európában és a magyarság körében is. *„Hát nem tudod vagy nem hallottad, hogy örökkévaló Isten az Úr? [...] Erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlent nagyon erőssé teszi. Elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul...”* (Ézs 40,28.29–31a) ●

Az egész világról összegyűlt csángók nemcsak azért adtak hálát, hogy a reformáció nyomán megszületett anyanyelvi oktatás segítette nekik megőrizni anyanyelvüket, hagyományait, kulturális örökségüket, hanem azért is, hogy Isten ma is, a 21. században is jelent s jövőt ad ennek a közösségnek.

Székelyszomboron, Háromfaluban, Pürkerecen gyűltek össze egyre többen közösen felvonulni, hálát adni, Isten előtt megállni. Mind többen kapcsolódtak be a felkészülésbe. A brassói és a barcasági gyülekezetek egyre inkább magukénak érezték az ünnepet. Az idők során mind több csángó ruha került elő a ládafiából, készültek új kőöntvények, hámos rokolyák, sárga hím-

Zeneművészet és természetismeret

Wohlmuth János emlékezete

Immáron tizenkét esztendeje gyűjtök adatokat a csillagászattal, két éve a földtudományokkal foglalkozó evangélikus személyiségekről: tudósokról, oktatókról, az újkor hajnalán külföldi egyetemeken tanuló hazánkfiairól. A kutató- és gyűjtőmunka néha váratlan eredményekre vezet. Előfordul, hogy a természettudományoktól látószólag távol álló személyek életművében találkozni csillagászati-földtudományi vonatkozásokkal. Pontosan ez történt Wohlmuth János soproni zeneszerző és orgonista esetében is.

Wohlmuth (az interneten elérhető *Magyar protestáns panteon* szerint; *protestans.lutheran.hu*) 1643-ban az őrvideki Ruszton (ma Rust, Ausztria) született. Középfokú tanulmányait Sopronban végezte. Az egyetemet külföldön, Boroszlóban (ma Wrocław, Lengyelország) és Wittenbergben járta. 1667-ben tért haza, és Ruszt evangélikus iskolájának rektoraként dolgozott. Röviddel ezután ismét németföldre távozott, Regensburgban vállalt tanítói ál-

fizika története 1711-ig című, 1961-es kiadású forrásértékű kötetében tesz említést Wohlmuthról az egyházzenészeknek a *Disputatio physica de aqua* című, a wittenbergi egyetemen háromszázötven esztendeje, 1666-ban jegyzett tudományos vitairata kapcsán. Nevét azonban *Wohlmuth* formában írja, ami vélhetően nyomdahiába, mert a szövegben az *RMK III.*-ra, azaz a *Régi Magyar Könyvtár* könyvészeti adatbázisára hivatkozik, ez viszont – helyesen – a végén h betűvel közli a vezetéknevet. M. Zemplén a Wohlmuth-vitairat mellett számos egyéb olyan, szintén wittenbergi dolgozatot is említ, amelyek a mai földtudományok több részterületét is érintik. Idetartozik az időjárásban, a meteorológia, a hullócsillagokkal foglalkozó meteoritika, a tűzhányók világát megérteni igyekvő vulkanológia, a szivárványokat és az úgynevezett halojelenségeket leíró léggöptika, a léggözt elemző atmoszferikus tudományok, a víztan, a hidrológia. Wohlmuth írásműve leginkább az utóbbi kategóriába tartozik, természetesen az adott kor, a 17. század műveltségi és tudományos színvonalán.

Szinnyei József a *Magyar írók élete és munkái* című, forrásértékű, jellemzően alapos könyvészeti művében érdekes módon nem köti össze az egyházzenész és a tudományos dolgozatot jegyző egyetemi hallgató személyét, sőt Wohlmuth tanulmányának címét is hibásan közli. Ezt írja: „Wohlmuth János, wittenbergi tanuló, hol 1665. október 3. iratkozott be az egyetem-

re. Munkája: *Disputatio Pneumatica Primor De Intelligentiarum Operationibus. Wittebergae, 1666.*”

A *Régi Magyar Könyvtár (RMK III.)* 2382-es jelzetű bejegyzése ellenben már pontos a mű címét illetően. Emellett részletezi a Wittenbergben szokásos írásos formájú disszertáció, illetve az elnök vezette egyetemi vita adatait, és a szintén szokásban levő ajánlásokról is említést tesz, amelyeknek a címzettjei Wohlmuth egykori iskolavárosának, Boroszlónak a – vélhetően az ő tanulmányait támogató – polgárai.

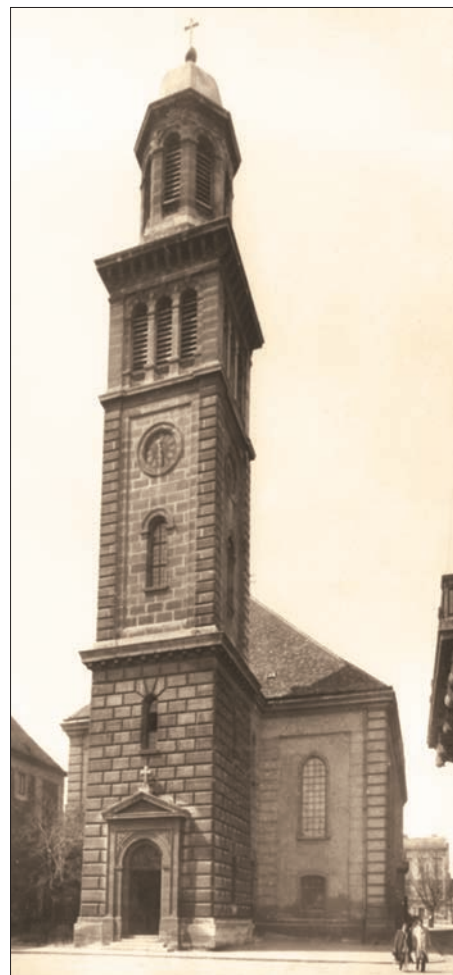
Az egyházzenész elismertségét jelzi, valamint a ma Ausztriához tartozó őrvideki szülőhely indokolja, hogy a népszerű internetes lexikon, a *Wikipédia* német nyelvű változatában szócikként szerepel. Érdekes módon nevét nem a német eredetű Johannes (ez csak zárójelben szerepel), hanem a magyaros János formában adják meg. A biográfia igen röviden fogalmaz, de több általános adatot említ, és egyetlen forrásként köti össze pályafutásának két távoli szakterületét: a zeneművészeti említések mellett közli természettudományos dolgozatának címét, kiadási dátumát és helyét is.

● REZSABEK NÁNDOR

Az egyházzenész elismertségét jelzi, valamint a ma Ausztriához tartozó őrvideki szülőhely indokolja, hogy a népszerű internetes lexikon, a *Wikipédia* német nyelvű változatában szócikként szerepel.

lást. 1685-ben hívta haza a soproni gyülekezet karnagynak. Mondhatnánk, hogy mivel a zene is határtalan, Wohlmuth feladatai is igen széles kört öleltek fel: zenét tanított a gimnáziumban, magántanulókat vállalt, komponált, orgonált, karnagyként szolgált. 1720-ban vonult nyugállományba. Rá négy esztendőre, 1724-ben hunyt el Sopronban.

Ennyit az életrajz általános elemeiről. Lássuk a biográfiában nem említett természetismeretet! A jeles tudománytörténész, M. Zemplén Jolán a *magyarországi*

A soproni evangélikus templom

Hősök harangjai

Zengő emlékművek

A templomok történetét nagyban meghatározzák a háborúk. Különösen igaz ez a 20. század két világháborújára, amikor templom-épületek rongálódtak meg vagy pusztultak el. A harangokat, a cin orgonasípokot, a tornyok rézfedését pedig számos esetben lefoglalták hadi nyersanyagként. De nemcsak a kőből való épületek, hanem a Szentlélek által épített templomok, a gyülekezeti közösek is komoly károkat szenvedtek. A harcmezőn elhunyt férfiak nem térhettek vissza a templompadokba, emléküket itt maradt szeretteik, utódaik őrizték.

Csak egy harang maradt a legtöbb toronyban az első világháború elmúltával, ugyanis a harangokat lefoglaló rekviráló bizottság számára az volt a parancs, hogy ennyit hagyhatnak meg. A kiürült tornyokat az 1920–30-as években új öntvények töltötték meg. Visszatértek a régi harangok – mondták sokan ebben az időben. Valójában új harangok voltak ezek, amelyeknek az öntése öt nagy, országos és számos kisebb, helyi piacot ellátó öntőműhely között oszlott meg. Országos piaca a budapesti Szlezák László, Szlezák Ráfael, ifj. Walsér Ferenc, a németországi Sinnből érkezett Fritz Wilhelm Rincker harangöntő vezetésével működő Ecclesia Harangművek Rt.-nek, valamint a soproni Seltenhofer Frigyes Fiai öntödének volt. Mellettük a bajai Boditsy Sándor, a kisgyőci Egry Ferenc, a veszprémi Tóth Árpád és a pécsi Rudle Ignác is számos megrendelést teljesíthetett ebben az időszakban.

Az első világháború utáni években a keresztyén egyházakban középpontban volt – felekezeti hovatartozástól függetlenül – a trianoni békediktátumra való emlékezés, illetve a háborúban hősi halált halt katonák iránti tisztelet, a rájuk való emlékezés kifejezése. E két eszme megjelenik a harangokon is. Sajátos, ahogyan az evangélikusok több helyen is kifejezték a hősök iránti tiszteletüket és emlékezésüket: a harangra írták a harcban elhunyt helybéli férfiak nevét. Ezek a harangok voltaképpen zengő emlékművek. Közülük a leghíresebb és legnagyobb a soproni „hősök harangja”, amely Magyarország legmélyebb (A0) alaphangú evangélikus harangja. Az evangélikus Seltenhofer Frigyes fiai öntötték, ez az öntőde ötezredik sorszámú munkája. A 3441 kilogrammos, 181,5 centiméter alsó átmérőjű öntvényen kétszázötvennégy név szerepel évenkénti bontásban, fölöttük a neveket egybefoglaló magyar, német és latin nyelvű felirat: „Hősök harangja 1914–1918. Hívom az élőket, elsiratom a megholtakat.” A palástját kereszt díszíti, alatta latinul ez olvasható: „A kereszten át a fénybe.”

A soproni hősök harangja

A harang komoly veszélybe került 2005-ben: fészekszerű repedés jelent meg a felfüggesztés alatti részén, félték, hogy leszakad, ezért le kellett állítani a harangozást. Elindult a gondolkodás a probléma megoldásáról, hiszen e harang az általa őrzött hősök nevei miatt pótolhatatlan érték. Éppen ez időben rendezte meg Budapesten az Országos Műszaki Múzeum (ma Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum) Öntődei Múzeuma a harangtörténeti ankétját, amelyen jelen voltak a nördlingeni Lachenmeyer cég munkatársai is. Ők javasolták azt a technológiát, amellyel a harang végül is megmenekült: hegesztéssel állították helyre a sérülést. Ez a technika elterjedt Nyugat-Európában, így javították meg többek között Nyugat-Európa legnagyobb harangját, a kölni Speciosát.

Ágfalva evangélikus temploma II. József idején, 1784-ben, a császár meghagyása szerint magtárszerű formában épült. 1869 és 1870 között a templom késő barokk stílusától teljesen eltérő neoromán tornyot építettek hozzá. Harangjai is csak ez időben készültek, közülük az első világháborús rekvirálást követően csak egy maradt a toronyban. ►

Az ikkladi evangélikus templom harangjai

1150 kilogrammos nagyharangja hasonló a sopronihoz. A különbség, hogy itt hősi harangnak nevezik a helyiek, és felirata német nyelvű. Ágfalva ötven háborús áldozatának neve olvasható rajta, fölötté az ige: „Ó, hogy elhulltak a hősök, elpusztultak a harci eszközök!” (2Sám 1,27) Másik oldalán: „Ez a harang a világháborúban elesett és hiányzó ágfalvi evangélikus fivérek emlékére 1926-ban Hősök harangjaként újraöntetett a Szentháromság Isten dicsőségére.”

Sopronbánfalva evangélikus temploma számára is készült „hősök harangja”, amely 450 kilogrammos, az ágfalvihoz és a sopronihoz hasonlóan Seltenhofer Frigyes fiai öntötték. Az 1935-ben készült öntvény Bánfalva hetvenhárom hős fiának emlékére készült. Ennek palástján azonban Luther Márton alakja is látható.

A hősök ilyenemű megtisztelése nemcsak Sopron környékén terjedt el, hanem Pápán is, ahol az evangélikus templom kis-harangja (190 kilogramm) örökíti meg az első világháborúban elhunyt ötven pápai evangélikus férfi nevét. Másik oldalán egy harctéren elhunyt katona látható. Igei felirata: „Légy hű mindhalálig.” (Jel 2,10) A harang szintén a Seltenhofer-gyárból való, 1927-ben készült.

A Pest megyei Ikladon az evangélikus templom tornyában négy harang is lakik. A második legnagyobbnak a palástján szintén nevek olvashatók, azonban ez a harang különbözik a már is-

mertetett dunántúliaktól, mert ezen nemcsak az első világháborúban elesettek, hanem az 1942 és 1959 között elhunyt hősök nevei is megörökítették az utókor számára. E harang 185 kilogrammos, d2 alaphangú, Szlezák Ráfael öntötte 1959-ben Rákospalotán. Ez az egyik utolsó munkája lehetett, mivel a mester 1959-ben az általa öntött gesztelyi református harang szentelésének napján a ravatalon feküdt.

Evangélikus „hősök harangokat” az ország keleti felén is találunk, azonban ezekre nem öntettek ki neveket. A pusztaföldvári evangélikus templom Szlezák László által öntött középső harangján (220 kilogrammos) a haza földjén elesett katonát angyal tartja a kezében, fölöttük pedig országalma ragyog. A gádorosi evangélikusok „hősök harangján” nem angyal, hanem Jézus Krisztus tartja ölében a sebesültet. Alatta ott a kép üzenete: „Amikor a hősök harangjának szavát halljuk, élessze az szívünkben: a hazaszeretet magasztos érzését! Isten dicsőségére és az 1914–18. évi világháború hősi halottainak emlékére öntötte [...] a gádorosi ág. hitv. ev. egyházközség híveinek áldozatkészsége.” E 214 kilogrammos harangot 1937-ben Szlezák László öntötte Budapesten.

A nagyszénási evangélikus templom három harangja közül a legnagyobb (220 kilogrammos) készült a hősök emlékére, ezt ifj. Walser Ferenc öntötte 1927-ben Budapesten. Felirata ennek a legszebb: „Nem halt meg az, ki a honért vérzett el! Az 1914–1918. elesett 119 nagyszénási evangélikus hős emlékére közada-

kozásból a Nagyszénási Evangélikus Egyházközség az Úrnak 1928. esztendejében. Jézus mondá: »Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.« János evangélioma 15. rész 13. vers.”

Nagytarcsán az evangélikus templom tornyának négy harangja közül is az egyik a háborús hősök emlékét idézi, azonban ez nem „hősök harangja”, hanem „vértanúk harangja”. Felirata így hangzik: „Az 1914–1918 évi háború hősi vértanúinak emlékére nagytarcsai ág. hitv. evang. egyház hívei 1922. Öntötte Szlezák László harangöntő Budapesten. »Tengernyi szenvedések megváltónk feltámadásának záloga.«”

Május utolsó vasárnapján, a magyar hősök emléknapi zenő emlékműveink, a harangok is hirdették a 20. század zivatarai között életüket áldozó evangélikus és más vallású hősök emlékét.

● BAJKÓ FERENC
harangozó, harangkutató

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Nevek a pápai hősök harangján

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

KÖTŐSZÓ
Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez,
következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Jó alkalom a megújulásra

Interjú a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójáról

Kiemelkedően fontos esztendő lesz a protestantizmus történetében 2017, hiszen ekkor ünnepeljük az ötszázadik évfordulóját annak, hogy Luther Márton a wittenbergi vártemplom kapujára kiszögezte kilencvenöt tételét. Egyházunk hat évvel ezelőtt hozta létre az emlékévet előkészítő bizottságát, amelynek vezetője Fabiny Tamás. A püspök úr, aki egyben a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) alelnöke is, az interjú készítését megelőző estén érkezett haza Németországból, a szervezet vezetőségének tanácskozásáról, ahol ugyancsak bőven esett szó a közelgő jubileumról.

– Wittenberg is készül a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára?

– Gőzerővel, s persze az sem véletlen, hogy az LVSZ a következő nagygyűlését 2017-ben, vagyis az emlékévben tartja. Intő jelként is értékelhetjük, hogy ez a találkozó nem a protestantizmus egykori forrásainál, Németországban vagy Skandináviában lesz, hanem Afrikában. Jelenleg a fekete kontinens három országában, Tanzániában, Etiópiában és a következő nagygyűlés helyszínül választott Namíbiában erősödik leginkább az evangélikusság. Ugyanakkor Európa északi részén a szekularizáció térnyerése és az államegyházi múlt árnyéka egyre gyengíti a lutheránusokat. Hogy csak egyetlen meghökentő példát említsek, Wittenbergben, Luther Márton hajdanvolt működésének legfőbb színhelyén ma mindössze a lakosság tíz-tizenkét százaléka vallja magát evangélikusnak. Evangelizációt tanulni is megyünk Afrikába, és persze a reformáció emlékévének egésze is jó alkalom lehet arra, hogy minél több embert elérve eredményesen tudjunk eleget tenni Jézus Krisztus missziós parancsának.

– Mivel és hol indul az emlékév európai programsorozata?

– Idén október 31-én kezdődik a svédországi Lund egykor katolikusnak épült, majd ötszáz évvel ezelőtt lutheránussá lett székesegyházában, ahová az LVSZ ünnepségére Ferenc pápa is elmegy majd. Aligha lehet eléggé hangsúlyozni ennek a jelentőségét, hiszen ez a tény meghatározza az egész 2017-es eseménysorozat arculatát. Szoktuk mondani, hogy evangélikusnak lenni annyi, mint ökumenikusnak lenni, s rendkívül öröndetes, hogy Ferenc pápa gondolkodását is egyértelműen áthatja az identitásukat megtartó ke-

resztény felekezetek egymáshoz való közeledésének fontossága. Lundban közös katolikus és evangélikus igeliturgiával tartjuk majd az istentiszteletet, s bár az úrvacsorai közösségre még várni kell, a közös megemlékezés és istentisztelet újabb jelentős lépés a testvéri közeledés útján. Ezt követően Malmőben ugyancsak Ferenc pápa részvételével zajlik majd a jubileumi fesztivál, amelynek témája az egyházak megújulása, az ifjúság megszólítása és az egész Európát jelenleg foglalkoztató menekültkérdés. Wittenbergben pedig szinte egész évben zajlanak a rendezvények. Még evangélikus világkiállítást is rendeznek, amelynek egyik ékessége lesz Luther Márton általunk őrzött végrendelete, amelyet kölcsönadunk német testvéregyházunknak.

– A magyarországi evangélikusok is szőhozz jutnak a wittenbergi ünnepségeken?

– Annyira, hogy 2017 augusztusában magyar napokat is tarthatunk a reformáció fővárosában! Luther egykori otthonában, a „fekete kolostor” nagy előadójában tartunk egy ünnepséget, majd az egykori rendház refektóriumában kerül sor egyházunk hivatalos fogadására, ahol vendégül láthatjuk a német és a magyar szellemi élet jó néhány kiválóságát. Másnap teológiai konferencia lesz a lelkeszi szolgálat történelmi korszakairól, majd tematikus városnézésen mutatjuk be vendégeinknek Wittenberg magyar emlékeit, és emléktáblát avatunk Dévai Bíró Mátyás tiszteletére. Este a wittenbergi városi templomban tervek szerint Fassang László testvérünk ad koncertet, másnap pedig a városházán adunk fogadást, amelyen magyar és német közéleti szereplőkkel, testvéregyházaink képviselőivel találkozhatunk. A magyar napokat német és magyar nyelvű istentisztelet zárja abban a templomban, amely-

FOTÓ: LVSZ

nek ajtajára Luther Márton annak idején kiszögezte a tételét.

– Az LVSZ a tanácskozás és a program-szervezés mellett a gyülekezeteket is látja?

– Természetesen, hiszen hívek nélkül kiüresedik az egyház. Németország keleti területein az elmúlt évtizedekben érezhetően hanyatlak az evangélikusság, ezért is volt öröndetes látni, hogy a jubileumi készülődés őket is megújulásra sarkallja. A tanácskozás napjai alatt Wittenberg környéki gyülekezetek istentiszteletein is részt vehettünk, s azt tapasztaltuk, hogy e közösségek nyitottak a világ veszélyzónáiból érkező menekültek felé, olyannyira, hogy Torgauban két családot, összesen nyolc, eddig iszlám hívő menekültet kereszttelt meg a lelkész. Ezek az emberek muszlim testvéreik rosszállása ellenére veszik magukra a keresztséget, ami szerintem erős hitre vall. A Bitterfeldben tartott, kifejezetten integrációs istentiszteleten pedig egy fejkendős somáliai menekült kislány az oltár előtt együtt énekelt a helyi fiatalokkal Dánielről és Dávid királyról. A keletnémet evangélikusok jó keresztyényekhez illően igyekeznek segíteni a menekültek beilleszkedését, s ezzel ők maguk is közelebb kerülnek Krisztushoz.

– Mi magunk is készülünk a jubileumra. Hogyan érzékeli, sikerül elérni a hívők közösségeit az emlékév üzeneteivel?

– Egyházunk által vezetett reformációi emlékbizottsága 2010 óta dolgozik az előkészületeken. Az elmúlt tematikus évek már ezt a célt is szolgálták, s az egyes témákhoz kapcsolódó programokba, kezdeményezésekbe igyekeztünk bevonni a gyülekezeteket is. Reformáció és nyilvánosság; reformáció és nők; reformáció és szabadság, reformáció és tolerancia; reformáció és oktatás, reformáció és nemzet – ezeknek és az elmúlt éveket meghatározó témáknak a módszeres feldolgozása közelebb vitte egyházunkat és híveink közösségét ahhoz, hogy jobban megértsük a reformáció elmúlt fél évszázadának máig ható legfontosabb üzeneteit. A reformáció és tolerancia tematikus éve alatt például jó néhány olyan, az érzékenyítést szolgáló gyülekezeti alkalmat szerveztünk, amelyeken az egymás elfogadásának, a szélsőségektől való tartózkodásnak vagy éppen a fogyatékkal élők elfogadásának fontos képességéhez kerülhetünk közelebb.

– A magyar evangélikusoknak mekkora hányadát sikerül elérni ezekkel a programokkal?

– Egyelőre kevesebbet, mint szeretnénk. Ezért az elmúlt esztendőben egyházunk reformációi emlékbizottsága az országos iroda gyülekezeti és missziói osztályával közösen modul jellegű programokat dolgozott ki és ajánlott fel a gyülekezeteknek. Nem a központosított tömegrendezvényekre koncentrálnak, hiszen ezeket megszervezi a kormány által életre hívott, a reformá-

ció emlékévé előkészítő bizottság. Reméljük, hogy igazán sokakat meg tudnak mozgatni, és az egész társadalmat átjárja majd az a felismerés, hogy a reformációnak milyen komoly lelki, szellemi és kulturális értékei vannak. Mi pedig arra törekszünk, hogy a saját híveinkhez vigyük a lehető legközelebb az emlékév legfontosabb üzeneteit. Ennek egyik fontos eszköze könyvkiadási tevékenységünk tudatos alakítása. Csepregi Zoltán áldozatos munkáját dicsérve sorra jelennek meg a *Luther válogatott művei* sorozat kötetei, amelyekből minden gyülekezet névre szóló példányt kapott, s akadt már olyan közösség is, amelyik állandó olvasókönyvben értelmezi, magyarázza a reformátor prédikációiban, levelekben vagy éppen asztali beszélgetésekben megfogalmazott legfontosabb gondolatait. De ebbe a sorba illeszkedik a Luther életét feldolgozó s ugyancsak az emlékévre elkészülő animációs film is, amely iránt mindjobban fokozódik a nemzetközi érdeklődés. A közelgő „A föld sója” találkozóra pedig újra megjelenik több nyelven édesapám, Fabiny Tibor könyve Luther Márton végrendeletének kalandos történetéről. És megemlítem még az ugyancsak az emlékévhöz kapcsolódóan elindított digitalizálási programunkat, amelynek keretében dokumentumok, források ezreit tettük-tesszük elérhetővé a világhálón, ezzel is segítve a kutatókat, a diákokat s általában a reformáció témája iránt érdeklődőket.

– Miért fontos az, hogy a magyar evangélikusok minél nagyobb számban kapcsolódjanak be az emlékév előkészületeibe, illetve a programokba?

– Az egyik legigazabb közhely, hogy az egyház a gyülekezetekben él. Hiába dolgoznak, terveznek, szerveznek a szövetségek, a bizottságok, ha a gyülekezetek szintjén elmarad a megújulás. Ezért a legfontosabb célunk az, hogy a reformáció folyamatát elindító lelkeség hassa át lelkészeinket, gyülekezeteinket. Luther tudott küzdeni azért, hogy megtalálja Isten igazságát, hogy eljuthasson a kegyelmes Istenhez. Küzdött azért, hogy valóban meg tudja érteni a Szentírás üzenetét, vagyis azt, hogy az igaz ember hitből él. A reformáció valójában hatalmas megtérési mozgalom volt, s én azt szeretném, hogy az emlékévre készülve Isten Szentlelke nyomán a mi gyülekezeteinket is áthassa a megtérés. Luther Márton első tételében megfogalmazta, hogy az egyház s az azt alkotó hívek egésze legyen megtérés. Mi sem tűzhetünk ki magunk elé kisebb célt. ● I. L. L.

Balról Munib Younan jeruzsálemi püspök, az LVSZ elnöke és Fabiny Tamás

Illyés Gyula ajándékai

A hetvenéves Illyés Gyulát heteken keresztül ünnepelte az egész ország 1972-ben. Barátai megírták személyes élményeiket, irodalomtörténészek méltatták életművét, szavalók elmondták legszebb verseit, színészek lelkesen formálták meg drámáinak szereplőit, íróársai versben és prózában köszöntötték, méltón.

Valóban, a mi generációnk és az utánunk következő számára is a legnagyobb élő magyar író volt Illyés. Nyelvünk ismerője, sorsunk elemzője, töprengéseink formálója, gondolataink rendezője, múltunk átélője, jövőnk művelője.

Személyesen is ismerhettem. Gyula bácsinak szólítottam. Ervin öcsém némelyik párizsi útja alkalmával találkozott vele, így aztán az író tudott rólam. Ezért van az, hogy újraolvasva a róla szóló életrajzi kötetet, Tüskés Tibor *Illyés Gyula* című művét és Illyéstől a *Puszták népét*, arra gondoltam, röviden vallok arról, mit kaptam tőle szellemi és erkölcsi javakban.

Mit? *Magyarok* című naplójegyzeteiből valami olyan magyarságtudatot, amely szerencsésen elkerülte a genetika és a romantika buktatóit. Ez azt jelenti, hogy Illyés nem ragadt bele a fajelmélet iszapjába, s nem sodródott a másokat megvető sovinizmus felé.

Békéscsabán, apai kötődésem helyén az evangélikus hitet „tót vallásnak” nevezték, másutt – például Erdélyben – „német vallásnak”. Ebben a helyzetben sokat jelentett számomra Reményik Sándor *Petrovics ítélt* című verse – „A Vér: a semmi. A Lélek: a Minden” –, de még többet Illyés említett műve. Azt írja, hogy tetszik neki a magyar paraszt szemérmessége, türelmessége: nincs példa arra, hogy egy magyar falu lakossága rátámadt volna egy másik falu lakosságára, mert az más nemzetiségű vagy nyelvű volt; tetszik neki a magyar nyelv, mert ez nem az alkudozás, a latolgatás, a meggyőzés nyelve, hanem a kijelentés és az akaraté. Ámde mindez azért tetszik neki, mert ez nem kizárólagosan magyar tulajdon, hanem általános emberi kincs. Helyeslően idézi egy jóhiszemű külföldi megállapítását, mely szerint „a magyar haza nem ország, nem fajta, hanem egy civilizáció”. Az illyési ajándék tehát ez: függetlenül a származástól és men-

tesen minden romantikától, a közös nyelv, a közös múlt, a közös haza, a közös kultúra tesz minket magyarokká.

A *Magyarok* elolvasása után már értettem, miért éppen Illyés írta meg a legjobb és legigazabb Petőfi-életrajzot (*Petőfi Sándor*), és hogy miért éppen Petőfit – Petrovics István és Hrúz Mária fiát – tartja a legnagyobb magyar költőnek és a legtisztább szívű és letragikusabb sorsú forradalmárnak.

Bár Petőfi a budapesti Deák téri evangélikus gimnázium diákja is volt, a Deák téri templomban konfirmált, de a szó megszokott értelmében nem volt vallásos. Egy-két kivételtől eltekintve a papokat sem szerette, ugyanakkor Illyés azt bizonyítja könyvében, hogy a magyar protestantizmus tradíciói és az evangélikus iskolák sajátos légköre nélkül Petőfi nem lehetett volna a szabadság költője.

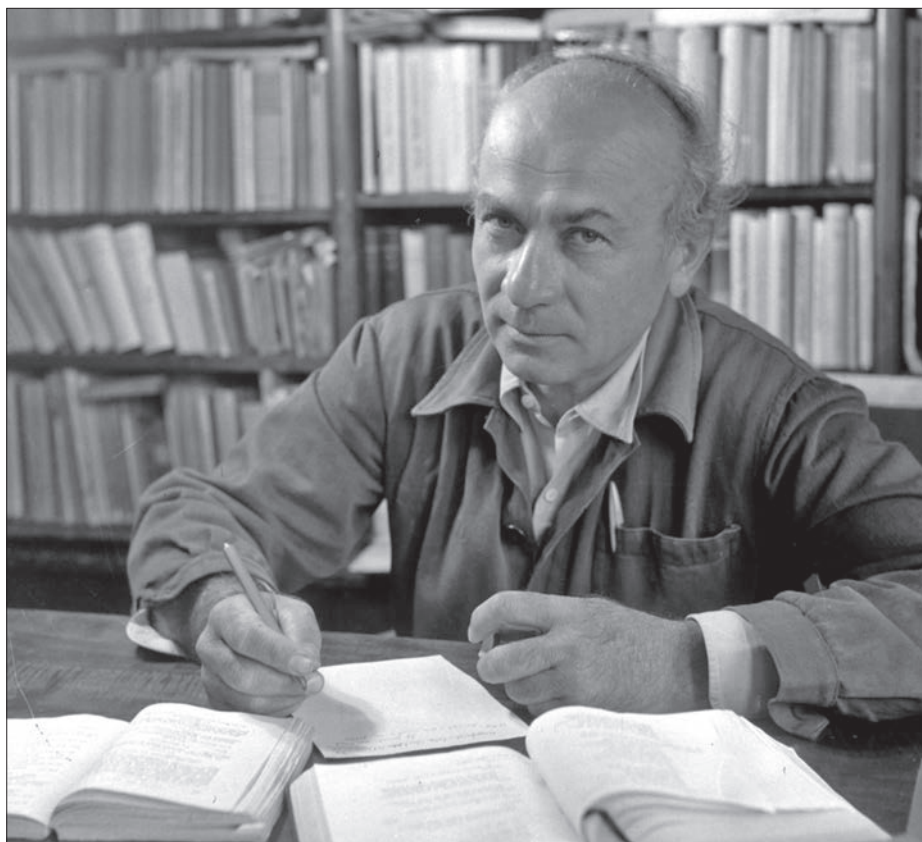
Illyés 1945 nyarán bejárta a segesvári csatateret, s ott, ahol Petőfit leszurta egy kozák lándzsa, ott, ahol osztrák katonák közös sírba dobálták a halottakat a vonagló haldoklókkal, *Segesváron* címmel írt egy verset. Íme, néhány szakasznyi részlet e szomorú nekrológból:

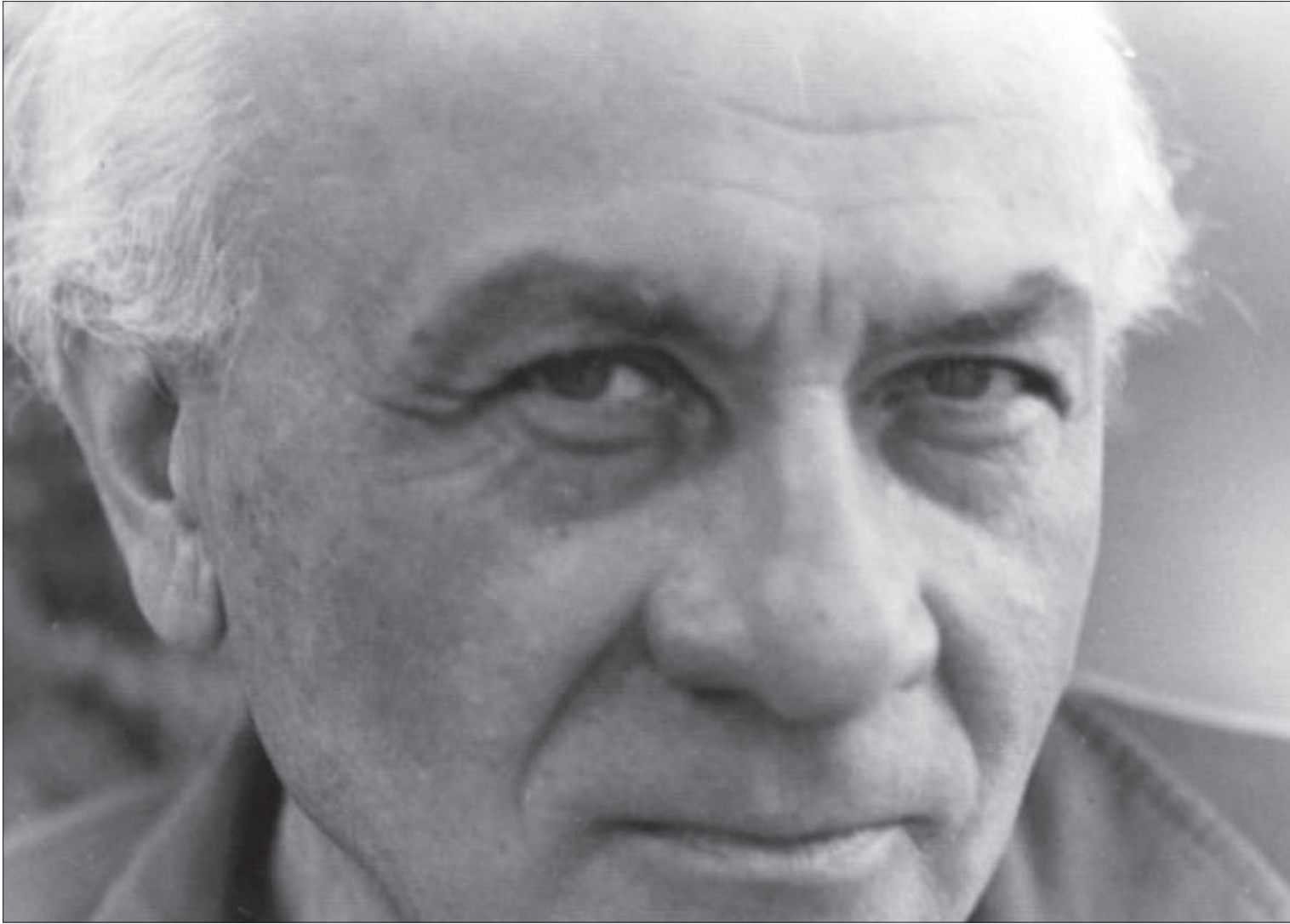
*Szemem az ő szeme nyomában
siklott síkon, hegy peremén.
Aztán az a kín állt belém,
mint mikor tébolydában jártam.*

*Mit ragyogsz felém nevető had,
füvek, fák, van sejtelmetek,
mit tűrtetek, mit tettetek
s ti emberek s te eszelős nap!*

*Itt hörgött. S itt nézte kacagva
meghalni a bárgyú világ
legnagyobb épeszű fiát,
ki meggyógyítani akarta.*

Mit kaptam még tőle? Eligazítást kisebbségi magyar és evangélikus sorsunk tudatos vállalására. Illyés színműve, a *Tiszták* a dél-franciaországi kataroknak, valdenseknek a végső pusztulásáról szól. Néhány éve elemeztem a kérdést mint sajátos jelenséget, és az alapkérdésem ez volt: mit tehet az ember, ha egy halálra ítélt kisebbséghez tartozik? Mit? Feladhatja a hitét. Köthet kompromisszumot. Lehet képmutató: színből áttér, szív-

FOTÓK: ARCHÍV

ből marad a régi. De meg is halhat a hitéért. Mindezt áttételesen alkalmazhatjuk a szórványmagyarságra, a szigetmagyarságra, az idegen (nyugati) nemzetek között felszívódásnak, beolvadásnak kitett magyar közösségekre is.

Nagyon természetes, hogy amikor Ilyés megírta ezt a drámát, nem gondolt ránk mint evangélikusokra, nem gondolt tételesen és kizárólag csak az anyaországi magyarságra, hanem általános felelősségvállalásra sarkallt. Például egy levelében a németországi Kastl település magyar gimnáziuma diákjainak arról ír, hogy egy nemzetnek sincs olyan diaszpórája, mint a magyaroknak. Tehát – írja Ilyés – a magyarság jövőjének sorsa egyharmad arányban a nyugati magyarság vállain nyugszik, mivelhogy a hazai, a határainkon túli és a világban szétszóródott magyarság egyharmados arányban oszlik meg.

E dráma nagyon megrázott. Könyörgeésre indított: Isten tartson meg minket kisebbségi evangélikus sorsunk veszélyei között, és áldó és óvó keze legyen a magyarok felett, éljenek bárhol a földtekén. Ugyan-

akkor a mű radikális töprengésre készítette: mi értelme, szerepe, jelentősége van a mi evangélikus hitünknek a kereszténység nagy családjában? Másfelől külföldi magyarságunk dilemmája: a felszívódás veszélye vagy a megmaradás lehetősége?

Felelős emberként és papként sokszor prédikáltam a megbékélésről, próbáltam munkálni az egyetértést, a megbékélést a nemzetiségek között, ébreszteni a magyar természetes nemzeti tudatot. Gyakran kérdeztem magamtól is azt, amit Ilyés *Az éden elvesztése* című oratóriumában: mit tehet az életért és a jövőért az egyes ember? Mit tehet a hatalom nélküli kisember? A kisközösség? Tiltakozni vagy helyeselni alig hatékonyabb, mint a hajdani harangozás a jégverés ellen. Ebben a reménytelennek látszó helyzetben Ilyés reményt ad nekünk, kisembereknek. Az oratórium részletének sorai szinte jézusi ihletésűek:

Ahol egy hibát megszüntetünk, az egy lépcsőfok.

Ahol egy jajt elnémitünk, egy lépcsőfok.

[...]
Ahol egy tévedésünket beismerjük, két lépcsőfok. [...]
Ahol egy éhes szájat megcsitítunk, az is nagy lépcsőfok.

[...] minden, ami a világnak valahol örömet ad, [...], lépcsőfok mind, mind fölfelé. [...]

„Ama rettentő holnap előtt még, emberek, merjük a legnagyobbat, kezdjük itt a legmélyből, hűségünk erejéből léptenként, mint lehet, de mégis föl, föl és föl újra az életet.”

A pusztán született kisgyermekből, pásztorok ivadékából öregkorára olyan utas-sá lett Ilyés, aki egész nemzetének útjára szórta a fényt, szellemének és emberségének szép sugarait. Örülök és hálás vagyok, hogy ebből a fényből valamit én is kaphattam, s hogy – mivel pap vagyok, beszélő ember – abból, amit kaptam, ha töredékesen is, továbbadhattam.

● PÁTKAI RÓBERT

Jegyzetlapok

Napló, 2016

Internet és könyvek. Nem vagyok a számítógép rabja. Nincs a kezemben hajtaltól késő estig a mobiltelefon. Egyszerű oka van ennek: mindkettő fontos munkaeszköz, de nem több. Az ujjaim érzékenyek, képesek emlékezni. Legjobban a könyvet szeretik. Kézbe venni, forgatni, gyönyörködni benne, ha régi aranydíszes kötetet nézegetek. Lapozom, ámulok, ha szép ívűek a betűk, tágasak a szedéstükrök. A könyvet sokan a gerincénél fogják meg, így könnyen kiszakad. Ha értékes, azonnal megveszem; Cholnoki Zsófi, a Várnegyed fiatal mestere újjávarázsolja. Nem kér semmit, van egy becsületkaszója, abba kell bedobni a pénzt, amennyit az ember a becses ajándékra szán. Budapest, mint rézmozsár, összetör mindent, elfogytak a hangulatos antikváriumok. A legjobb a Nemzeti Múzeummal szemben található: a hosszú boltban félhomály, zsúfoltság, és a tulajdonos is olvas. Örül, ha szegény diákok olykor mellé telepednek valami lexikkal.

Dávid éneke és Károli. Zeng, őszi erdőként zúg az alkonyatban Károli Gáspár szava több mint négy és egynegyed évszázad távolából. Múlhatatlanul. „Mert a halálnak habjai vettek vala engemet környül, és az istenteleneknek árvizeik megrettentettek vala engemet. [...] Az ő haragjának füstje felmegy, és az ő szájából származott tűz megemészt; lángozó szeneket gerjeszt ő.” (2Sám 22,5.9; Károli-fordítás) Hány költőnk hajolt a veretes szöveg fölé, hogy erőt merítsen a csendes csobogású, tiszta forrásból! Ady Endre, Babits Mihály, Füst Milán, Áprily Lajos, Reményik Sándor... Nincs senki, aki ma a szónak ilyen mágikus erejével írna, mint Károli írt, a szorgos fordító. A magyar nyelv, a szó ereje elhamvad az idő kohójában. Egyedül a Biblia őrzi az örök igazságokat.

Júniusi levél. Kedves régi ismerősöm jelentkezett. Kérdezi, hová tűntem. Beteg vagyok? Éveken keresztül olvasta jegyzeteimet, kivagdosta, kis könyvet szerkesztett belőle. Meghat ez a kései visszajelzés, megerősít abban, talán érdemes a naplót írni. Üzenetéhez kézzel írt sorokat is

mellékelte: „Nem érdekel a gyűlölködő világ, csak hinni akarok, hiszek őseim szavában és az elveim igazságában. Nem kívánom nézni a szellemi szennyet, nem kívánom belelegezni, mint fertőző bacilust, hogy gyengítsen. Szükségem van a hitre, ez az én életem.”

Gondviselés. Tetszik a szomszéd idős tanító megfogalmazása, egyszerű hite: hogy mind biztosabban tudja, van valaki, valamilyen gondos előrelátás. Észrevétlen segítség, valaki, aki rendezi életünket; akadályt, tornyosuló nehézségeket úgy igazgat, hogy elviselhető legyen. Lehetnek a nehézségek már-már elviselhetetlenek, de ez a valaki mindig ad hozzájuk erőt. És ez benne a legcsodálatosabb.

Vasadi kilencven. Keskeny és rövid budapesti utca, távol minden fontos közlekedési eszköztől, villamostól és metrótól. Az ősök így döntöttek, ennyit érdemel ez a csendes környék. A porlepte akácfák,

az időmárt házak, a rejtőző kertek. Pedig az utca elején egy híres, nehéz nyelveket tudó professzor lakik, mellette a jeles zenész... És itt az otthona hosszú évtizedek óta Vasadi Péternek, a ma élő legnagyobb magyar költőnek. Legszebben ő ír Jézusról, a veszendő emberről. Régóta megérdemli a Mester címet, mert úgy szól meg, ahogyan csak ő tud, és arról beszél, ami csak az övé, mégis általános érvényű, amit mond. Most kilencvenéves. Isten éltesse, vigyázza még sokáig!

Kallós Zoltán. Milyen szerencse, hogy Válaszúton, a szép mezősi faluban született. Ez a fölnevelő és útba indító közösség egy életre ellátta munkával: a népi értékek gyűjtése, lejegyzése, a magyar és egyetemes kultúra védelme, a hagyományok átörökítése a maga választotta feladata. A táncházak, klubok állandó vendége volt Csoóri Sándor, Nagy László, Kormos István, Martin György, Sárosi Bálint. Innen datálhatjuk Kallós áldo-

Nagy felbontású felvétel a Tejútról

zatos szolgálattételének idejét. A *Balladák könyvének* fájó szépségét, fogyhatatlan gazdagságát. Minden kötetbe leírt négy sort: „Idegen földre ne siess, / Amíg hazádba megélhatsz, / Ne menj messze földre lakni, / Míg hazádba meg tudsz élni.” (Gyimesi keserves) Könyveit olvasva megtapasztalhatjuk a tündökletes magyar nyelvet! A gazdagságot, a kifejezőerőt, messzi évszázadok sűrű rétegződéseit. Minden megnyilvánulása véres posztó a román hatalom szemében. Nem csoda, hogy többször is raboskodott sötét börtönökben. De ez sem törte meg, semmi nem szegte a kedvét. Honnan az erő? A róla készült felvételek megadják a választ: Kallós Zoltánt most, kilencvenedik születésnapján, ahogy mindig, fiatal kobzoslegények köszöntötték. Ő a két legszebb leányt öelve hallgatta kedves népdalait, nem szégyellve a könnyeit.

Csillagképek. Az antikváriumban régi, értékes könyvre bukkantam: a Palomar obszervatóriumban készült felvételek változtatására tudós magyarázatokkal. Az ötméteres átmérőjű tükörlencsével készült fotók végtelen birodalomról hoznak híradást. A milliő fényvekről üzenő foltok lebegő csillagtesteket mutatnak, sűrű galaxisokat. Mint őszi szőlőfürtök, úgy tapadnak össze a gyöngypáras világuárban. Mondják, mind-

FOTÓ: EVANGÉLIKUS.HU

Kamp Salamon vezényli a Lutheránia énekkart a Deák téri templomban

egyik mögött milliárd naprendszer van, a mienkhez hasonló ködfüstragyogásban. Olvasom, és próbálom elképzelni az izonyatos számokat, összefüggéseket. Mielőtt földerengne a válasz, aggódó anyám szavai jutnak eszembe. Égbolttérképem fölé hajolva jegyezte meg: „Meghaborodsz, ha sokáig nézegeted!”

Éhség a szóra. Kora hajnalban sietek a pályaudvarra. Látom, sok koldus ül a kopott lépcsőn, hajléktalanok keresnek a szemetesben kenyérdarabokat. Legtöbben közönyösen mennek el mellettük, de vannak, akik megállnak, és beszélgetnek velük. Néhány nő aprópénzt vesz elő, mások a közeli boltban vett zsömléből változtatnak, és a kezükbe csúsztatják. De ezeknek a szabadban, a földön élőknek most nem ez kell, csak annyi, hogy meghallgassák őket. Pár percig figyeljenek rájuk, elmondhassák panaszukat: nagyon nehéz idekint megmaradni! Ezek szerint nemcsak anyagiakra van szükségük, hanem valami személyesre is, lélekgyógyító szavakra.

Figyelve az ifjúságot Illyés rövid versét keresem meg: „Fiatалok, ti, tisztességre-nevelők, / fiatalok, ti, bátorságra-lovalók / [...] / ti lesztek, ti, az ok: / emelt fővel halok.” (Illyés Gyula: *Fiatалok, ti*) Becsukom a könyvet, és eltűnődöm: hol van már a régi idő? Mi maradt a sorokból? Kíváncsian nézem a huszonöt-harminc éveket, ahogy terveznek. Egy éve érdekes dolgot figyeltem meg: nagy divat lett férfiak és nők között, hogy apró pincsikutyát

szorongatnak. Nem gyereket! Arról halani sem akarnak. „Ne beszélj hangosan, Fifike elaludt” – mondja a metrón a vörös hajú. De késő, a kék szalagos macskakutya kinyitja a szemét. S jön az udvarlás, a bocsánatkérés, a finom simogatás. Dorina próbálja álomba csókolgatni a kis kéjencet. Megborzongok. Szegény Magyarország, mormolom magamban.

Bach-hét. Kevés újat lehet mondani erről a huszonhetedik zenei ünnepről. Leheletkönnyű hangsorok zengenek, súlyos akkordok zúgnak a Deák téri templomban. A szép számú közönség fáradtan hallgatja a gyönyörű muzsikát, hunyt szemmel hagyja, hogy röptesse égi úton Isten felé. Úgy láttam, ebben az évben még kevesebben tudták elmondani a *Mi-atyánkot*, sőt voltak, akik ekkor indultak el az ajtó felé. Lelkük rajta, ha nem hagyták, hogy gyógyítsa őket a Lutheránia énekkar, a remek énekesek és a mindenkiket összeölelni akaró karmester, Kamp Salamon. Bach volt, aki a lutheránus vallás lényegét hangokba öntötte. Nagy kompozícióit matematikai pontossággal szerkesztette meg, miközben a művek esztétikailag is páratlan élménnyel gazdagítanak. Pilinszky írta: „Ahogy múlik az idő, úgy nő Bach muzsikájának súlya és jelentősége.” (*Új Ember*, 1963. április 21.) A 20. század emberét végigkísérte vigasztaló zenéje, és tart tovább is, az új évszázadban. Ez a barokk muzsikás ma is a legmodernebb. Vagy pontosabban: nagy szükségünk van rá, mint a mindennapi kenyérre.

• FENYVESI FÉLIX LAJOS

Isten gondnokai

(1Pt 4,10-11)

A Károlyi grófoké volt valaha az a birtok, amelyből az én falum határait kihasították. A grófi birtok később egy Schwarz nevű tulajdonosé lett, akit mi soha az életben nem láttunk. Annál inkább láttuk Fischer nevű gondnokát, aki magát elegánsan intező úrnak nevezgette. Rabiátus ember volt, aki néhány száz családot két majorságban kénye-kedve szerint tartott kézben. Általában nem örültek a parasztjai, ha egyfogatos lovas hintóján megjelent a földeken, mert mindenütt talált kifogásolnivalót. Egyet azonban nem lehetett tagadni: foggal-körömmel őrizte urának vagyonát, és – amennyire ezt meg tudtuk ítélni – teljes mértékben élvezte urának bizalmát. Idegen vagyont őrzött, az nem volt a sajátja, pusztán intezője, vagyis gondnoka volt.

*

Az *Újszövetség* olvasásakor feltűnhet, hogy Jézus is igen gyakran beszélt valamilyen vagyonról – például pénzről, földbirtokról, nyájról, szőlősketről –, aztán annak gazdájáról és az ezek kezelésével, művelésével megbízottakról. Egyszer ökonómusnak, másszor földművelőnek, majd pénzkezelőnek nevezte őket. De akármi is az elnevezés, az világos, hogy a példázatokban szereplő tulajdonos képében, aki rábizza valakire a vagyonát, mindig Istent ábrázolja. Ő az, aki pénzeket bíz emberekre, egész vagyonát bízta kezelésre, vagy éppen munkásokat fogad föl a piactéren őgyelgők közül, hogy műveljék a szőlőjét. S teszi ezt jószántából, mert ő elég gazdag ahhoz, hogy másokat foglalkoztasson, s van annyira jóhiszemű, hogy a vagyonát bizalommal idegenekre bízta.

Van ennek azonban már az *Ószövetségben* is példája. Már a Biblia első lapjain azt olvassuk, hogy Isten teremtett világának kezelésével, alakításával bennünket, embereket bízott meg: „...töltésék be a földet, és hajtsátok birodalmatok alá!” (1Móz 1,28; Károlyi-fordítás) Amit egy nemrég elhunyt kutató így fordított le mai nyelvünkre: „Újra kell tanulnunk, hogyan kooperáljunk a természettel, amelynek négy és fél milliárd évi tapasztalata van. A mienk ennél lényegesen kevesebb.” (Hans-Peter Dürr)

Az éden kertjét sem maga művelte Isten, hanem Ádám kapott rá kifejezett megbízást: „...fogta az Úristen az embert, elhelyezte az Éden kertjében, hogy azt művelje és őrizze.” (1Móz 2,15) Sőt még azt is érdemes emlékeztetnünkbe idézni, hogy a „prototípus” Ádám-

fordíthatatlan a viszony a tulajdonos Úr és megbízottjai, a gondnokok között.

Ez ellen az alaphelyzet ellen azonban az ember fellázadt, és lázong ma is. Valószínűleg azzal kezdődött, amikor valaki nagyon önérzetesen azt találta mondani, hogy ő azért létezik, mert gondolkodik. Emögött ott állt annak a tagadása, hogy gondolkodókká

is már Isten tett bennünket. Enyém az életem, azt teszek vele, amit akarok; enyém a tehetségem, bármire felhasználhatom; enyém a gyermekem, akit a magam képére és másolatává akarok formálni; enyém a szellemi és anyagi javaim, amelyeket, joggal, a magam javára akarok elkölteni – ez mai világnézetünk alapja. És számunkra már annak a gondolata is szinte elviselhetetlen, hogy mind ezeknek Isten a tulajdonosa, ezek mind csak ránk bízott értékek, hiába szeretnénk kiszorítani őt ebből a jogos tulajdonosi szerepből.

FOTÓ: KISS TAMÁS

Éva megteremtésével Isten megszűnt további embereket teremteni, azt is kiadta feladatként ennek az emberpárnak.

Vég nélkül sorolhatnánk a példákat, ehelyett meg kell barátkoznunk egy ma egyáltalán nem népszerű alapvető bibliai gondolattal: tudniillik ennek a világmindenségnek egyetlenegy tulajdonosa, ura és birtokosa a mi Istenünk, és mi nagy megtiszteltetésnek vehetjük, ha őrzésével, gondozásával, kezelésével bennünket bízott meg! Ami azt is jelenti, hogy meg-

is már Isten tett bennünket. Enyém az életem, azt teszek vele, amit akarok; enyém a tehetségem, bármire felhasználhatom; enyém a gyermekem, akit a magam képére és másolatává akarok formálni; enyém a szellemi és anyagi javaim, amelyeket, joggal, a magam javára akarok elkölteni – ez mai világnézetünk alapja. És számunkra már annak a gondolata is szinte elviselhetetlen, hogy mind ezeknek Isten a tulajdonosa, ezek mind csak ránk bízott értékek, hiába szeretnénk kiszorítani őt ebből a jogos tulajdonosi szerepből.

De talán megbarátkozhatunk ezzel a megváltozhatatlan ténnyel, ha tudomásul vesszünk egy további bibliai alapigazságot. Mégpedig azt, hogy Isten nem szűkmarkú, számító munkaadó, hanem bőkezűen szórja a képességeket azért, hogy ezt a ránk bízott világmindenséget az ő elképzelésének megfelelően, helyesen és tisztességesen adminisztrálni is tudjuk. A korinthusi gyülekezet vitájában Pál apostol éppen a felfuvalkodott „mindent jobban tudók” ellen kelt ki. Nekik szegezte a provokatív kérdést: „Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, mit dicsekszel, mint ha nem kaptad volna?” (1Kor 4,7)

Igénk azt mondja, hogy minden „kelletet” ajándékba kapunk megbízatásunk teljes sikere érdekében. Persze mondhat-

ni. Ám ahogy a pusztai vándorlaskor kapott manna is megbüdosődött, ha tartaléknak gyűjtötték, az ajándék sem a magunk megőrzésére adatott. Ezzel szemben lehet lelkeket felüdítő, sőt gyógyító zenei alkotás, az emberek mindennapjait megkönnyítő felfedezés, sőt a mások gyógyítása végett akár fel is áldozott egyéni érvényesülés, amely túllát önös érdekeken, és örül, ha másoknak szerezhet örömet. Ezt nevezi a Szentírás szolgáltnak, azt a szót használva tehát, amelyet mi már szinte kiirtottunk mindennapi szótárunkból.

A teljesítmény ugyanis, amelynek alapján ma mérnek bennünket, nem azonos ezzel. Az a saját maga önző érdekeit tartja szem előtt, a szolgálat pedig

dékokat arra adja Isten, „*hogy használjon vele*”, mondja Pál apostol (1Kor 12,7). Ami annyit tesz, hogy az ajándékban részesülönnek csak abban az esetben van haszna belőle, ha másnak használ vele!

Péter levele azonban nem áll meg ideális, szép általánosságoknál, hanem két példán keresztül mutatja meg gyülekezetének, hogyan kell jó gondnokként élniük a rájuk bízott isteni tulajdonnal: „...*ha valaki prédikál, úgy mondja szavait, mint Isten igéit, ha valaki szolgál, úgy szolgáljon, mint aki azt az Istentől kapott erővel végzi, hogy mindenkori az Isten dicsőíttessék Jézus Krisztus által, akié a dicsőség és a hatalom örökkön örökké. Amen.*”

Hovatovább mindennapi szókincsünk része lett a diakónia szó. Azt a helyet jelenti, ahol tanácsolnak, felvilágosítanak, sőt segítenek az odafordulókon. De azt már kevesebben tudják, hogy ez az eredetileg görög szó tulajdonképpen az asztalnál való felszolgálatot jelentette. Régi korok hatalmasai nem foglalkoztak közvetlenül a maguk testi ellátásával, hanem jó, tisztességes és szorgos diakónusaira bízta, akik kiszolgálták őket, amikor felszolgálták nekik az étkeiket. Így lett az Újszövetségben is minden olyan munka, amelyet másoknak, másokért végeztek, a diakónia, a másoknak szolgálás szakki-fejezésévé.

Nem csoda, ha Krisztus igazi egyházában egyenlő joggal szólalhat meg az Ige és az emberek életének segítése szolgálatában tett diakónia. Más kérdés, hogy tudunk-e ennek ilyen erős bibliai megalapozottságáról, vagy sem. Mint ahogy az is, hogy sokszor a diakóniai, azaz a segítő szolgálattal megbízottakra hárítjuk át a felelősséget, csak hogy saját lustaságunkat és kényelmünket igazoljuk. Márpedig a diakónia bibliai „fái” nem intézményekben, hanem emberi szívekben, illetőleg szolgálatkészségben gyökereznek. Isten olyan sok ehhez szükséges erővel ruház fel, hogy büntetést vonok magamra, ha nem teszem azt, amire a Gazdámtól eredetileg megbízást kaptam. Ha engedelmeskedem, munkám értékét leolvashatom abból, hogy csak annyiban volt hasznom belőle, amennyiben másnak használtam vele.

És Jézus szavát se szabad szem elől tévesztenünk: „...*valakinek sokat adtak, sokat követelnek tőle; és a kire sokat bízta, többet kívánnak tőle.*” (Lk 12,48; Károlifordítás)

● GÉMES ISTVÁN

ná valaki, hogy akkor a tudás, a kitarítás, a szorgalom is ajándék. Igen, de rögtön hozzá kell tennünk, hogy Bach vagy Kodály, Newton vagy Albert Schweitzer mégis azt a rendkívüli többletet kapta, amellyel se tudás, se kitarítás, se szorgalom nem tud versenyre kelni. És még egyet tegyünk hozzá: igénk szerint a kellett ajándékokat azért kaptuk, hogy szolgáljunk velük egymásnak. Az ajándékot lehet ugyanis zsebre vágni, saját számlánkra írni, magunknak megőriz-

legelsősorban a másikat. Azt gondolom, hogy elég rossz képet mutatna, ha egymás mellé állítanánk azt a sok mindent, amit a magunk érvényesülése érdekében tettünk, azzal, amit mások javára végeztünk el – vagy éppen elmulasztottunk!

„*Ki milyen lelki ajándékot kapott, úgy szolgáljon azzal egymásnak, mint Isten sokféle kegyelmének jó sáfárai*” – mondja választott igénk első verse. Ezt pedig kár lenne leszűkíteni a magunkéval való jó gazdálkodásra. Különben is, a lelki aján-

Isten szolgája az istenek szigetén

Balit az élő istenek szigeteként emlegetik. E csodálatos tájon él Csonka István zenetanár. Tanulmányait Kaposváron végezte, emellett a hitoktatói szakot is befejezte. A messzi távolban a kodályi hagyományokat a gamelánzene oktatásában kamatoztatja, és templomi kórust is vezet.

– Élete, tanulmányai Somogyországhoz kötik. Mégis Balin, egy templomi kóruspróbán beszélgetünk, ahol otthonosan mozog, s több tucat gyerek lesi a mozdulatait.

– Korábban kell kezdenünk. Egy barátom javaslatára jelentkeztem a Darmasiswa nevű indonéz ösztöndíjprogramra. A kiírás szerint fél- és egyéves időszakra lehetett pályázni a világ minden részéről, én a gamelánzenét választottam. A kaposvári főiskola ének-zene szakán a kötelező zongora mellett ütőhangszert tanultam, ami előny volt a pályázaton. El is fogadták, így 2008-ban már a repülőn terveztem egyéves kintlételemet. Az esztendő hamar letelt, de én még maradtam, tanárként találtam meg a hivatásomat.

– Az ütőhangszerek arzenálját felvultató gamelánzenekarokat szemlélve a képzettsége szép jövővel kecsegtette.

– Valóban, némi optimizmussal érkeztem, de hamar szembesültem az éles metodikai különbségekkel. Amikor erre ráébredtem, néhány álmatlan éjszakát jelentett, amíg próbáltam asszimilálódni. Meg kellett szokni, hogy nem használnak kottát, és

zenei szakirodalom sem létezik. A képzés tanárcentrikus, az oktató játszik egy dallamot, a tanulók pedig hűen követik mesterüket. Volt közöttünk egy angol hallgató, aki már otthon tanult gamelánzenét, a többieknek viszont minden újdonságzámba ment: a különböző ritmus és a pentaton skálán alapuló, de tőlünk távol álló melódiák, a zenei színvilág egyaránt idegenül hatott.

– Hogyan foglalná össze a gamelánzene lényegét?

– Nagyon díszes, s mivel nincs kottához kötve, sok benne az improvizáció. Fennkölt, hiszen az ünnepeket szolgálja, s azokkal tele van a naptár Balin. Alapvető hangszere a metalofon. Az igazi zeneszerző szám boltban nem is kapható, a közösség együtt készíti. A hangolása meghatározó. A „kétfenekű” dob mellett alaphangszerek a kicsiktől a nagyobbakig sorba akasztott gongok is. A bamboo, a fából készített furulya szintén fontos szerepet játszik a hangzásban.

– Magyarországon az úri gyerekek zongorázni tanulnak. Balin milyen hangszert adnak először a zenélni vágyó gyermek kezébe?

Csonka István feleségével

– Az iskolában a pianicával találkozunk először. Ezt nálunk melodikaként ismerik, fúvós-billentyűs hangszer, hangját a tangóharmonikához hasonlítanám. Indonéziában nagyon kevesen tudják olvasni az ötsoros kottát, itt számokkal operálnak: a dó = 1, re = 2, és vonalakkal, pontokkal jelölik a hang hosszát. Tehát 4/4-ben egy teljes dó hang írásban: „1...” Már gyermekként kezdik tanulni a zene alapjait, s a csoportok a leggyakrabban együtt maradnak, akár öregkorukig is. A közösségi házakban, a bandsarokban több generáció gyűlik össze, s az összeszokottság jellemzi őket. A másoláson alapuló tanulás apáról fiúra száll. Az improvizációban is a közösségi szokások a meghatározók.

– Mi az oka annak, hogy a nyugati zene Japánban, Koreában meghonosodott, híres zenekaraik és operaházaik vannak, ugyanakkor Indonéziában, Thaiföldön, Vietnamban a klasszikus európai muzsika nem vert gyökeret?

– Az iskolában klasszikus zenét tanítok, tehát a kérdés engem is foglalkoztat. Például nagyon szeretném a gyerekeket elvinni koncertekre, operába, de Balin erre nincs lehetőség. Hogy miért? E kultúrában a gamelánzenei hagyományok annyira erősek, hogy más hatás kevésbé érvényesülhet. Balin az egyetemen a klasszikus zenei oktatás csak tavaly kezdődött el. Kissé távolabb, Yogyakarta-ban és Dzszakartában található szimfonikus zenekarok, de működésük minden bizonnyal egy szűkebb réteg igényeire alapozódik.

– Az előbbi kérdés tükrében megérkezésével úttörő szerepet vállalt a klasszikus zene oktatásában?

– Egy tizenkét osztályos keresztény magániskolában, úgynevezett „National Plus School”-ban alkalmaztak. A Cambridge-tantervet használjuk, ennek alapján angolul oktatok, s a vizsgák is az angol metódust követik. Amikor megkötöttük a szerződést, még nem volt zenei területen kidolgozott tanterv, így némileg szabad kezdet kaptam, emellett a kórus és a zenekar szervezésével is megbíztak. A kisebbeknek minimális zeneelméletet magyarázok, inkább a zene szeretetére neveltem őket.

– Ebben az ütőhangszerek is feladatot kapnak?

– Magyarországon az oktatásban a Kodály-módszer szinte egyeduralgó, de Kaposváron hallgattam egy alternatív zenepedagógia tantárgyat, s ennek eredmé-

nyeit Balin is tudom hasznosítani. A Carl Orff által kidolgozott metódus alapján az ütőhangszereknek nagy szerep jut, a német zeneszerző, zenepedagógus szavai-val: „Mielőtt a gyerek elkezd hangszert tanulni, először tanítsuk meg arra, hogy ki tudja fejezni magát.” A gyerekek olyannyira élvezik az órákat, hogy amikor a kilencedik osztályban szakirányt kell választaniuk, akkor az öt tantárgyból sokan a ze-

nét választják. Ez kihat további életükre is: a tizedik év végén nemzetközi zenei bizonyítványt kapnak.

– A gyerekek slágerlistáján milyen klasszikus darabok állnak az élen?

– Ne feledjük, a gyerekek balinézek, indonézek, vagy egyes házasságokból érkeztek, így egy közös „többszöröst” kellett találni. Indirekt módon próbálok megszerettetni velük a népszerű darabokat. ▶

Ennek nyomán Roman Polańskinak *A zongorista* című filmjét végignézve Chopin noktürnjeit kedvelték meg. A romantikusokat nagyon szeretik, Liszt virtuozitása lenyűgözi őket. Amikor Liszt Paganini-átíratát, a *La campanellát* Ádám György tolmácsolásában levetíttem nekik, szájtátva hallgatták. A darab nagy hatással volt rájuk, két tanítványom meg is tanulta a mű négykezes változatát. Emellett Rossini nyitányai is sikert arattak.

– Az iskolában és a Xavéri Szent Ferenc-templomban is vezet kórust. A próbákon tudja hasznosítani a Kodály-módszert és a magyar kórusmozgalomban szerzett tapasztalatait?

– Mint említettem, a legtöbb gyerek nem tud kottát olvasni. Erőfeszítéseim nyomán osztályaimban már jól szolmizálnak, és kézjelekről is tudnak olvasni. Legutóbb egy ázsiai kórusversenyszemlén többek között Bárdos Lajos *Hej, igazítsad!* című darabját adtuk elő. A nehéz szólamokat a gyerekek szépen megtanulták magyarul, és sikert is arattak: a zsűri ezüstéremmel jutalmazta a tudásukat. Egyébként a tanítási nyelv miatt is a repertoár java része angol, illetve indonéz. A templomban az angol nyelvű, „gitáros” miséken veszünk részt, a repertoárban az angol nyelvre fordított taizéi énekek vannak többségben.

A katolikus templom, ahol Csonka István kórust vezet, Xavéri Szent Ferenc jezsuita misszionárius nevét viseli

– Egy családi fotót látok az asztalon...
 – Feleséggel az egyetemen ismerkedtem meg, nővérenek a családjánál béreltem szobát. A kölcsönös szimpátia nyomán házasodtunk össze, s úgy döntöttünk, hogy itt folytatjuk az életünket. Szüleim először nagyot néztek, de amikor megismerték a jövődöbelimet, megnyugodtak. Egy nemzetközi iskolában kaptam először állást, így bátran vállalkoztunk a

család bővítésére, két kislányunk született. Boldogan élünk, jóllehet a gyermeknevelési szokások a más kultúra okán eltérőek. Rendhagyó módon én vagyok a szigorúbb. Feleséggel családjá protestáns, de indonéz szokás szerint a feleség a férj valását követi. Így katolikus templomba járunk, de az ökumené a családi életünknek meghatározó része.

● CSERMÁK ZOLTÁN

Bali táncosok

Ültetünk és öntözünk

A múlt század kilencvenes éveinek elején járunk, valahol Angliában, úton Harrysolomon felé. A rejtélyes nevű kisvárosban soha semmi nem történik, így az odaérkező Robert először ugyanazt az ürességet érzi, amelyet otthon, ahol „rohadt lehangoló életet él, [...] még az aranyhalak is inkább harakirit követnek el, mintsem hogy övele éljenek”.

Nem tudjuk, kicsoda Robert, miért tart Harrysolomonba, csak azt tudjuk, hogy mindössze két dolog érdekli: a *Csillagok háborúja* és az újságok halálhírei...

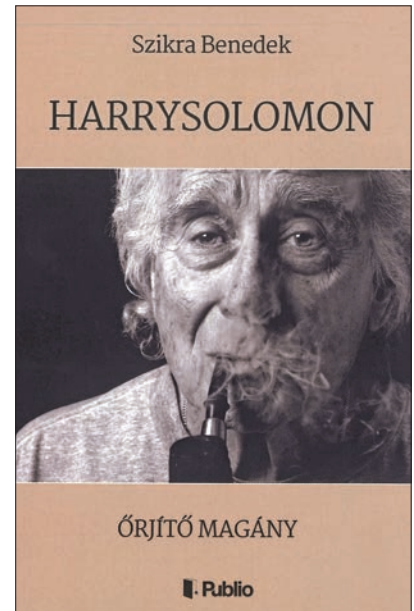
Az út, utazás toposza régóta ismerős az irodalomban. A *Harrysolomon – Örjítő magány* címet viselő kisregény ifjú szerzője ügyesen él ezzel a lehetőséggel: Robert úton van – keresi saját helyét a világban, próbálja definiálni önmagát, megtalálni azt a közeget, amelyben nincs egyedül. Gondolatait a narráció egyes szám harmadik személyű közléseiből, de főképp a szabad függő beszéd által ismerjük meg. Robert iróniája és öniróniája is („...a sors adta, a sors elvette azokat a VHS-eket...”) a szereplőt távolítja el az olvasótól mindaddig, amíg a narrátor szerepét átveszi az unalmas kiskocsmá furcsa figurája, Freddobá, aki – bizarr Seherezádé – vé-

gigmeséli az éjszakát csodálatos életéről: önfeláldozó édesapjáról, hindu hercegnő feleségéről, a mindig kótyagos öreg papról, a maharadzsáról, aki vendégül látta palotájában, a hajókról, amelyeken a háborúban szolgált, sebesüléséről, amely miatt elvesztette a fél lábát... és a szenttelen Robert előttünk válik érdeklődő, figyelő hallgatójává, aki maga is gazdaggá lesz az öreg gazdag mesevilága által.

Az elmélyedést tükröző és érzékeny észrevételeket tanárszemmel olvasva Pál korinthusiakhoz írt szavaira gondolhatunk: ültetünk és öntözünk, hisz ez a dolgunk, de „Isten, aki a növekedést adja” (1Kor 3,6–7).

A kisregény végét nem áruljuk el, azonban fontos figyelni az írás kedves, olykor abszurd humorára (a napszemüveges birka epizódja) és a tizenhét esztendőös regényíró empátiájára: „A halálfélelem az az érzés, amelynek megtapasztalása szükséges az emberi élet gyönyörének értéséhez és értelméhez.”

A könyv nyelvi árnyaltsága („A fekete italban a fehér tej olyan gyengéden, érzékenyen keveredett össze...”) akkor is kiténik, ha a tipográfiai rendezetlenség és a korrektúra hiánya nehezíti a zavartalan olvasást.

Szikra Benedek: *Harrysolomon – Örjítő magány*. Publio Kiadó Kft., Budapest, 2016. Ára: a nyomtatott könyv 2406 Ft, az e-könyv 1090 Ft.

Szikra Benedek kedves tanítványom a Deák Téri Evangélikus Gimnázium 10. a osztályában. S mivel iskolánkban igen fontos a tehetséggondozás, külön öröm számunkra, hogy (Tehetségpontként) van egy ifjú írónk, aki diszgráfias – és regényt, drámát ír. Filmezik. Rádiózik. A színjászó kör aktív tagja.

Kisregényét, amelyet meglepetésként kaptam, így dedikálta nekem: „...szeretettel és köszönettel: Sz. B.”

Hadd legyen ez a könyvajánló az én meglepetésem, szeretettel és köszönettel:

● K. SEBESTYÉN NÓRA

Vigyázat, komoly!

Pogány katekizmus Istenről, létről, vallásról, hitről, kételyről...

A kötet szerzője, Bartha István, valamint illusztrátora, Tornyos Márton sajátosan hívják fel a figyelmet művükre: ha a *Pogány katekizmus* cím önmagában nem lenne elég kihívó, a címlappal együtt feltétlenül eléri azt, hogy a betűkkel túlingerelt olvasó is kézbe vegye, és legalább belelapozzon. De ha arra számít, hogy polgárpukkasztással fog találkozni, csalódik. Ehelyett a keresztény hit konkrét, ugyanakkor az örökkévalóság horizontját fürkésző végig gondolásának kísérletébe ütközik bele.

Konkrét, mert néhány vidéki evangélikus gyülekezet (Balassagyarmat, Szécsény, Ipolyvece, Ipolyszög) lelkésze szólaltatja meg benne hitvallásosan a 21. század elejének dilemmái által is meghatározott üzenetét; egyetemes, hiszen a legelemibb emberi – és köztük vallási – kérdések mélyét igyekszik megvilágítani. Kísérlet, mert együtt gondolkodásra hív, nem pedig kinyilatkoztatás, amely előtt mindenkinek el kell némulnia. Hamvas Béla jut eszembe, aki valahol azt írta, hogy egy szöveg vagy experimentum, kísérlet, vagy pedig skandalum, botrány.

Bartha István –
Tornyos Márton:
Pogány katekizmus.
Henkajpan,
Balassagyarmat,
2016.
Ára 2650 forint.

vidéki, aki a Római Birodalom keresztény-nyé válásának idején, amikor a városok lakói már az új államvallás hívei lettek, vidé-

A szerző azonban túllép azon, hogy a pogány szóval csak valaminek a hiányát jelezze, és kreatív módon kitágítja, pozitív jelentéssel ruházza fel: pogány az, aki „nem nagyokos”. Ki a nagyokos? Aki a kiválasztottságának vagy az elithez tartozásának tudatában – akkor is, ha a vallással, a kereszténységgel szemben álló elit-ről van szó – azt hiszi, hogy tudja, kicsoda (vagy ki nem) Isten, és merre tart a világ. A pogány viszont nem az ő világukban él, kívülálló, a falakon kívülről igyekszik megérteni Isten, a világot, önmagát.

Ebben az értelemben tartja magát a szerző is pogánynak, és szólítja meg a pogányokat. Idézem: „Egy vidéki bunkó által a mindenkori vidékieknek szóló írás ez. Vidéki, mert egy vidéki lelkész írta. Úgy is mint nem a mainstreamhez tartozó. Pogány, úgy is mint olyanoknak szóló írás, akik minden szemszögből nézve kívülállók, távoliak, idegenek. Vagy mert pogánynak születtek, vagy mert azzá váltak, vagy mert annak tekintik őket mások, netán ők magukat.” Szerinte Jézus is pogány, aki követésére hív mindenkit, pogányokat és „nagyokosokat” egyaránt.

„Egy vidéki bunkó által a mindenkori vidékieknek szóló írás ez. Vidéki, mert egy vidéki lelkész írta. Úgy is mint nem a mainstreamhez tartozó. Pogány, úgy is mint olyanoknak szóló írás, akik minden szemszögből nézve kívülállók, távoliak, idegenek. Vagy mert pogánynak születtek, vagy mert azzá váltak, vagy mert annak tekintik őket mások, netán ők magukat.”

Miért pogány ez a katekizmus, az a hit rendszeres kifejtésének kísérlete? A szerző a szó két régi értelmére hívja fel a figyelmet: pogány az, aki nem tartozik a választott (zsidó) néphez; és pogány, azaz

ken még mindig a régi vallás szerint él. Az a pogány, aki még nem tartozik Isten látható közösségéhez, vagy pedig – ahogyan ez is megjelent az utóbbi évtizedek Európájában – már nem tartozik oda.

ILLUSZTRÁCIÓ A KÖNYVBŐL

Az alig hetvenoldalas könyvecske lapjaiban jó ritmusban követik egymást egy hagyományos katekizmus kötelező témái: Isten, lét, vallás, hit, kétely, Biblia, Messiás, reformáció, egyház, házasság, család, és így tovább, valamint az egyházak mai magyarországi életét meghatározó dilemmák, a rendszerváltozás, a vallás és a politika kapcsolata, a hitoktatás, az egyházfinanszírozás. Különleges értéket képviselnek a szerző gyülekezeteit bemutató szakaszok, nemcsak a nógrádi dombok

világát kevésbé ismerők (vagy éppen nagyon is ismerők) számára, hanem azért is, mert megmutatnak valamit az elmélet és a gyakorlat, a hitvallás és a kézzelfogható szolgálat kapcsolatából. Vagy hogy még holisztikusabb képpel éljek: az értelem, a szív és a kezek harmóniájából.

A kötet nyelve az erőteljes érvelő publicisztika és az élőbeszéd (a prédikáció), sőt a szenvedélyes beszélgetés színeit hordozza. Egyszerre személyes és tárgyilagos, megszólító, gyakran vitára ingerlő. A szö-

veg illusztrációi nemcsak az üzenet szerkesztésének, hanem két generáció találkozásának is kifejezője, a szavak világában élő idősebbekét és a képek világában élő fiatalabbakat – amint ezt a szerző és az illusztrátor közötti korszakok pontosan tükrözi is. A könyv egésze kettőjük közös munkája, eleve beszélgetések és együtt gondolkodás, együtt alkotás gyümölcse. Közös feldolgozásra hívja a közösségeiket és önmagukat is komolyan vevő olvasókat.

● CSEPREGI ANDRÁS

Hit, korhatár nélkül

Gondolatok Selma Lagerlöf Amikor én kislány voltam című önéletrajzi könyvéről

Éppen nyolcvan esztendeje, 1936-ban jelent meg a rangos Athenaeum Kiadónál az akkor még élő Nobel-díjas svéd író-nő, Selma Lagerlöf önéletrajza G. Beke Margit szép fordításában, Belatini Braun Olga finom rajzaival, a Stockholmban élő, Lagerlöf műveit ugyancsak gyakran magyarító Leffler Béla utószavával.

Jellegzetes életkori tulajdonságokkal, hiúsággal, torkossággal, elegáns ruhákra vágyakozással, sántasága miatti el-elcsüggéssel találkozunk a szerző kiskamaszkorába kalauzoló önéletrajzi regényben. Ugyanakkor kevés nagyobb és spontánabb evangelizációs erejű könyv született a világirodalom történetében.

A kis Selma, aki 1858-ban született – tehát az író-nő könyve az 1860-as évek végének Svédországába visz bennünket –, nagyon élő hitű evangélikus szülők gyermeke és ugyancsak vallásos ősök, részben lelkészek leszármazottja volt. A manapság elsősorban a *Nils Holgersson csodálatos utazása* szerzőjeként a népszerű, de – a varázslatos eredeti szöveghez képest mégis gyengébb rajzfilmsorozatnak köszönhetően is – méltánytalanul egy-könyvesként számontartott író-nő életművében mindvégig elevenen éltek a bibliai témák. Elegendő, ha most csak a *Krisztuslegendákat* vagy a kétkötetes *Jeruzsálemet* említjük meg az e műfajba tartozó regényei közül.

Önéletrajzának még így, vállaltan gyerekkronikaként is mindenképpen kitüntetett helye van a lagerlöfi „konfeszziók” sorában. Elsősorban talán azért, mert teljesen korhatár nélküli keresztényen könyv, amelyet igazságtalanság volna „csak” ifjúsági olvasmánynak tekinteni. Gyöngyszemekként sorjázna benne egy gyermeki, de gyakran ránk, felnőttekre is jellemző megtéréstörténet állomásai, amelyek azért nem porosak, nem érzélgősek, mert Lagerlöf tehetségének és őszinte hitének köszönhetően teljesen hiányzik belőlük az ilyesfajta könyvekre jellemző gőgös vagy éppen alszerény önmegszentelő szándék. Továbbá a kisebb-nagyobb történeteket mindvégig beragyogja a hitépítő művekben is nélkülözhetetlen humor és életöröm. Legyen szó egy vasúti ór szegény feleségének elküldött „cukrosmandula-pénzről”, a Lagerlöf család legendás otthonához, Morbakkához közeli evangelizálóról, nem hivatalos vándorprédikátorról. Vagy arról, hogy az alig tízesztendő kislány a Bib-

Selma Lagerlöf (1858–1940) író-nő

lia végigolvasásával hogyan könyörögte ki apját a halál karmából, amikor az ezredírnokként sokat utazó nyugalmazott hadnagy tüdőgyulladást kapott...

Idézzük fel azt a részletet, amelyben – Andersen híres meséjére, *A vadhattyúkra* utalva – a hitbéli elszántság gyermeki vonásokkal keveredik, méghozzá teljes természetességgel: „Én is kapnék tán gyertyát, ha megmondanám, mit fogadtam, de éppen ez az, hogy nem szabad beszélmem róla senkinek. Volt egyszer egy királykisasszony, akinek tizenkét bátyját hattyúkká változtatta a gonosz varázsló. És hogy újra visszaváltozzanak, tizenkét (csalán)inget kellett kötnie nekik. Már el akarták égetni, de nem felelt, ha kérdezték, kinek köti az ingeket, de attól se ijedt meg, nem nyitotta ki a száját. Én is úgy teszek.”

Nagyon kedves, itt-ott kicsit ironikus, ugyanakkor szeretetteljes a Lagerlöf családdhoz legközelebb álló két falusi lelkész ábrázolása is, elsőként Lindgren tiszteletese: „Szívesen elmulat velünk, gyerekekkel, és különösen azért szeretjük, mert nagyon szép ember. Most, amikor prédikál, még szebb, mint rendszeren, és majd minden alkalommal úgy meghatódik, hogy könnyezik a végén. Biztosan azért sír, mert nem fogadjuk meg a szavát, és nem javulunk meg. De mit csinálunk mi itt az első padban, ha nem is tudjuk, mit

Az író nő szülőháza Mårbackán

mond? [Lindgren ugyanis nagyon halványan prédikált.] Hogyan fogadjuk meg a szavát?”

Az igazi kedvenc azonban mégis Unger tiszteletes, aki olyan gyerekesen viselkedik, hogy a karácsonyi sütés kellős közepén betör a konyhába, és elcsen egyet kedvenc borsos pogácsájából, a svéd kony-

haművészet egyik büszkeségéből. Ugyanakkor olyan önzetlen és hűséges, hogy semmi pénzért nem hagyná el szerény kis gyülekezetét, s nem foglalná el a módos Gunnarskogban egy idősebb, négy gyermeket nevelő lelkész helyét.

A derűs közjátékok s a 19. századi svéd vidéki családi élet ünnep- és hétköznapijairól szóló tudósítások után a bibliaolvasási epizód mellett van a könyvnek egy minden sorában költői szépségű részlete. Annak leírása, hogy a kis Selma milyennek látta konfirmációra készülő nővérét, Annát: „Olyan nagy és mély most a szeme – sötétbarna és zöldes –, nem is tudom megmondani a színét. És nem a színe a legcsodálatosabb, hanem a nagy, néma várakozás, ami benne van. Tudni szeretném én is, mi az, amire Anna most vár. Mintha fényes kastély bejáratánál állna, rácsos kapu előtt, és várná, hogy bejusson a csodás termekbe, pompás lépcsőkre, boltíves mennyezetek alá... Mert ő nem grófi kastélyok bejárata előtt áll most, hanem a Mennyország kapujában, és arra vár, hogy megpillanthassa a Jóistent és az ő angyalait.”

Igaz, nyolcvan év alatt nagyot fordult a svéd és a magyar világ, mégsem túlzás azt állítanunk, hogy az *Amikor én kislány voltam*, Selma Lagerlöf színes és változatos, ugyanakkor nagyon elmélyült és hitet építő gyerekkrónikája régen megérett az újradakadásra, tartalmának és szellemiségének köszönhetően elsősorban az evangélikus könyvkiadás berkein belül.

• PETRÓCZI ÉVA

Vasárnapi templomozás – Belatini Braun Olga illusztrációja az önéletrajzi könyvből

Jézussal rúgják a labdát

Nem csupán a legendás brazil válogatott játékos, Kaká vállalja büszkén kereszténységét, az Európa-bajnokságon is többen fociznak, akik nem titkolják, hogy Istenhez tartoznak.

A hívó sportolók közé tartozik az angol válogatott tagja, a Liverpool játékosa, Daniel Sturridge, aki a közösségi médiában rendszeresen beszél hitéről, templomban készült fotókat és bibliai idézeteket oszt meg. Vállalja kereszténységét a háromgyermekes

Wayne Rooney is, minden idők angol góltrekorde, akit 2015-ben az év játékosává választottak Angliában.

A belga válogatottban rúgja a labdát a kongói szülőktől származó belga Romelu Lukaku és a zairei születésű Christian Benteke, mindketten keresztények. Utóbbi így nyilatkozott: „Amikor gólt lövök, az első dolog, amit tennem kell, hogy hálát adok érte Istennek. Ő adott nekem erőt, hogy betaláljak a kapuba. Nagyon vallásos vagyok, imádkozom a meccsek előtt és utána is.”

Mario Götze lőtte a 2014-es világbajnokság győztes német gólját, majd azt üzenté rajongóinak, hogy életét a „bizalom, remény, erő, hit” kormányozza. Hozzá tette: „Édes Istenem, kérlek, figyelj rám egy pillanatra, nem azért, hogy kérjelek valamire, hanem egyszerűen azért, hogy megköszönjem neked mindazt, amim van.”

Az osztrák válogatott futballistáját, David Alabát a számunkra örömteli győzelmet hozó osztrák–magyar meccsen láthattuk. Akármennyire elszomorította is őt az eredmény, a játék után elismeréssel gratulált a magyar csapatnak. Az FC Bayern München játékosa mélyen hívő keresztény, a hetednapos adventista egyház tagja. 2013. május 25-én, amikor csapata megnyerte a Bajnokok Ligáját, a filippínó és nigériai felmenőktől származó Alaba a díjátadásakor lekapta a mezét, amely alatt egy „Meine Kraft liegt in Jesus!” („Az én erőm Jézusban rejlik!”) feliratú pólót viselt. A jelenetet nézők milliói láthatták a tévéképernyőkön keresztül.

A magyar válogatott játékosa, a lassan veterán korba lépő Gera Zoltán sem titkolja kereszténységét s azt sem, hogy milyen sötétségből került ki Isten segítségével. „Tizenhat évesen [...] Isten megváltoztatta az életemet. Akkor kezdődött el az igazi életem. Újra elkezdtem focizni. Nehéz gyermekkorom volt, de ma már jól élek, nincsenek problémáim.”

Ők mindannyian Istenben bízva rúgják a labdát Franciaországban, s rajtuk kívül is még sokan. Különösen a spanyol, az olasz, a portugál és a lengyel csapat játékosai között sok a keresztény, főleg katolikus.

● KÓCZIÁN MÁRIA összeállítása
Parbeszedhaza.hu

Mario Götze gólöröme 2014-ben

Leginkább a természetben látom Istent

Interjú Schulek Csabával

„Szerencsére sem a pályaválasztásunkban, sem a hitéletünkben nem volt családi nyomás” – árulja el Schulek Csaba. A felesége miatt lett evangélikus, a Schulek gyerekek tucatjai a nagyapjuk imáján nőttek fel. A sportújságíró az édesapjától olyan útravalót kapott, amelyet ma is őriz, de beszél a tévzés korántsem keresztényi arcáról is.

– Hogyan kell elképzelni a nagy múltú Schulek családban az életet?

– Nemcsak nagy múltú, nagy is, hiszen édesapámék nyolcan voltak testvérek. Közülük ő, Ágoston, a sportoló-pedagógus, János, az építész és Mátyás, az iskolaigazgató lett ismertebb. A nyolc testvértől huszonheten lettünk unokatestvérek, így az egész gyerekkoromat meghatározta a velük töltött idő. Hatan-heten voltunk, akik korban közelebb álltunk egymáshoz, így együtt mentünk biciklis, evezős túrákra, de együtt követtünk el mindenféle csínytevéseket is. A gimnázium közepéig összeszokott kis csapat voltunk, utána azonban már nem tudtunk olyan sűrűn találkozni. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne gyűl-nénk össze most is, hiszen minden évben vannak közös programok. Például a Kék Golyó utcai gyülekezeti teremben tartjuk december 27-én a „nagy Schulek családi karácsonyt”, már követhetetlen számú apró utóddal kiegészítve.

– Van még más Schulek-találkozó?

– Visegrádon a Schulek ősök sírjánál van még egy megemlékezés évente. Tar-

tunk egy rövid áhítatot és családi beszámolókat, majd a nagyreán piknikezünk egy nagyot. Ott Schulek Frigyes minden le-származottja jelen van, azok az egyenes ági rokonok is, akiket nem Schuleknek hívnak. Legalább százan gyűlünk össze. Csupa jó ember jó gondolatokkal, és vég-re láthatjuk azokat is, akikkel esetleg egész évben nem találkoztunk.

– Hogyan alakult a hitélet egy ekkora, generációk óta evangélikus családban?

– A hitélet szorosan összefonódik nálunk a nagycsaláddal. A kelenföldi evangélikus templomot dédapám, Schulek János tervezte, ezért oda járt az egész család. Nagyapám ott volt lelkész az utolsó éveiben, de nagyapám írta azt az imát is, amelyet gyerekkorom óta és azóta is minden Schulek gyerek imádkozik lefekvéskor.

– Elmondaná Schulek Tibor imáját?

– „Uram Jézus, lakozz bennem. Segíts jó gyermeknek lennem. Angyaloddal vigyázz reám. Maradj velünk az éjszakán. Ámen.” A lányomnak is ezt imádkozzuk most, és mivel ő még nem tud beszélni, a végén csak annyit mond: „Ámen.” ▶

Nagymamám iparművész volt, és ehhez az imához rajzolt egy kis képet. Ezt sokszorosítottuk, így az ima mindegyik rokon lakásában kint van a gyerekszoba falán.

– Felesége felnőttként keresztelkedett meg és lett evangélikus.

– Úgy gondolom, ha egy komoly ember meg akarja keresztelni a gyermekét, akkor neki is meg kell keresztelkednie, hogy tudja, mit kap majd a gyermeke az egyháztól. De Tünde már az esküvőnk előtt eldöntötte, hogy szeretne evangélikus lenni, mert nagyon megszerette a gyülekezetet, ahova járunk. Nálunk ugyanis, a Kék Golyó utcai gyülekezetben a lelkész házaspár, Keczkó Pál és felesége, Szilvia együtt szolgálnak, és nevelnek három gyermeket. Számomra ez jó minta, látni lehet a családi egyensúlyt, a szerepek megosztását. Tünde, a feleségem látta ezt, és érezte ennek a hatását az életében, a gondolkodásában, és látta azt is, hogy mi hogyan éljük meg a hitünket a családban, érezte a nem hívó és a hívó lét közötti különbséget. Szerintem nem is nagyon volt kérdés, hogy megkeresztelkedik.

– A családból nehezedett önre nyomás, hogy ilyen névvel, családi háttérrel egyházi iskolát, később egyházi pályát válasszon?

– Szerencsére sem a pályaválasztásunkban, sem a hitéletünkben nem volt családi nyomás. Édesapám pedagógusként azt

vallotta, hogy semmit sem szabad erőltetni. Fontos volt számára, hogy mindenki a tehetségének megfelelő tanulmányokat válassza. Bár az öcsém és én is azért mentünk a Testnevelési Egyetemre, mert ott nőttünk fel, mivel édesapánk ott tanított. Nem tudtuk, hogy mik akarunk lenni, és ez kézenfekvő volt.

– Az ország híradósként, sportújságíróként, főszerkesztőként ismerte meg. Hogyan jött a sportból a tévénézés?

– A tévénézés egészen véletlenül jelent meg az életemben, amikor harmadéves főiskolásként vagányságból elmentem egy bemondóválogatásra. Ott ezernél is több jelentkező volt, de végül bekerültem a legjobb húsz közé a Duna Tv indulásakor. Egy csoporttársammal mi alapítottuk meg a tévében a sportosztályt, annak lettem aztán a főszerkesztője, onnan mentem át később a *Telesporthoz*. A tévés pályafutásom első húsz éve az élet sodrásának köszönhető, nem az én tudatosságomnak. Hívó emberként természetesen tudom, hogy ez nem véletlen, hanem van benne egyfajta irányítotttság. Úgy gondolom, ha valaki nyitott, és hisz abban, hogy az Úr jó irányba fogja vinni, akkor csak észre kell venni a lehetőséget, fel kell ülni a hullámra, és nem szabad elzárkózni. A sportújságírás számomra talált talentum. Amikor kipróbálhattam a tévénézést, akkor láttam, hogy meg és szeretem.

A magyar nyelvhez, beszédhez azonban mindig kötődtem, jó magyartanárom volt. Az is érdekes, hogy tizennégy éves koromban szinte újra meg kellett tanulnom magyarul, mert előtte Kuvaitban éltünk négy évig a családommal. Ez akkor komoly kihívás volt, ezért a mai napig irritál, ha valaki nem beszél szépen, nem használja jól a kifejezéseket.

– Négy éve hagyta abba a tévénézést. Nem hiányzik?

– Mindent elértem, amit ezen a területen el lehetett. Nyolc évig voltam a *Telesport* főszerkesztője, még Vitray Tamás sem vezette ennyi ideig a szerkesztőséget. Olimpiák, Európa-bajnokságok, világbajnokságok, mindenben részem volt ebben az időszakban. Mindig a szervezés, a szerkesztés érdekelt igazán, de megszerettem nagyon a stúdió letisztult csendjét, a hírolvasást is.

– Az ország Eb-lázban ég, olimpia is lesz idén. Nézi a meccseket?

– Nem vagyok különösebben sportrajongó, nem nézem állandóan a sporteseményeket, ami ilyen múlttal igazán furcsán hangozhat, de az természetes, hogy a magyar csapatnak és sportolóknak mindig szurkolok. Most is minden meccset megnézek.

– Ismert tény, hogy a televízió nem az a közeg, ahol keresztényi szeretet uralodik. Rendszeresek az intrikák, belső viták. Hogy kezelte ezeket?

– A Duna Tv-nél nem volt gond, mert nemzeti-konzervatív csatornának indult, és az is maradt mindig. Sára Sándor olyan embereket válogatott össze, akiknek az értékrendjétől a hit, az emberségesség nem volt idegen. Hogy hívők voltak-e, nem tudom, ez nem derült ki a tévés közegben, de jó emberek voltak, és ez a fontos. A köztévénél már más közeg fogadott. Meglepően gonosz, rosszindulatú, irigy emberek között kellett dolgozni. Két év munkám volt abban, hogy egy komoly, összetartó, szakmailag és emberileg értékes közösséget építsek ki a szerkesztőségben. Aki ebben nem volt partner, annak mennie kellett. Hiába volt valaki nagy név, ha nem volt jó ember, és nem volt hajlandó együtt dolgozni, segíteni a közösség munkáját, akkor elküldtem. Szerintem a „szeresd felebarátodat!” parancsolata a munkatársakra is vonatkozik, és fontos, hogy olyanokkal dolgozzunk együtt, akik építik és nem leszívják egymás energiáit. Bár már négy éve nem vagyok ott, azóta is érkeznek üzenetek, hogy mennyire hiányzik a munkatársaknak az a közeg, amelyet az én vezetésem alatt alakítottunk ki.

– Mivel foglalkozik most?

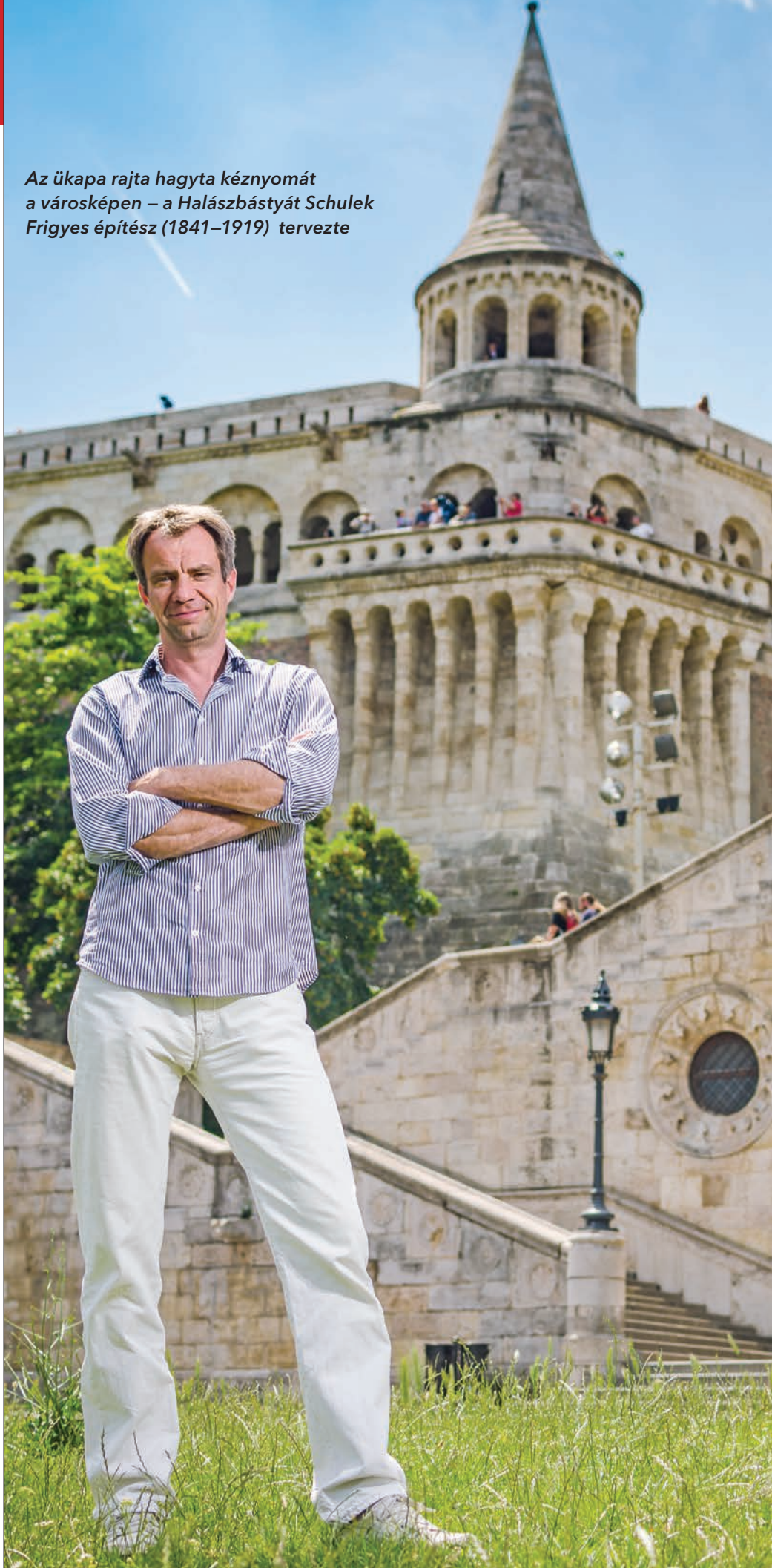
– Nemzetközi sportjogokkal foglalkozom egy nemzetközi médiaügynökségnél, és sportközvetítések finanszírozásán, szervezésén dolgozom. Mi csináltuk például idén az első *Vivicittá* élő tévéközvetítést, jelenleg pedig egy jótékonysági futás applikációján dolgozunk.

– Legutóbb a környezettudatosság fontosságát hangsúlyozó videóban lehetett látni. Miért vállalta el a feladatot?

– Édesapám nagyon sok mindent megtanított nekem, de az egyik legfontosabb az volt, amikor kezembe adta Wass Albert *Té és a világ* című írását. Ritkán kapható kis füzet, olyan, mint egy füveskönyv, sok lényeges gondolat van benne, számomra mégis az a legfőbb, hogy az Isten a természet. Isten végzi a munkáját a fában, a vízcseppben, a madarakban, mindenhol. Erőt, igazságot ad a természet az élettel, a halállal, az életben maradással. Számomra ez rendkívül erős kötődés, és igyekszem odafigyelni arra, hogy ne romboljam a teremtett világot. A családomban próbáljuk óvni a környezetünket. Már tervezem egy elektromos autó megvásárlását is, és a jövőben, ha már nem a sporttal fogok foglalkozni, akkor nagyon szeretnék a környezetvédelem területén dolgozni. Én a természetben látom Istent leginkább.

● KÉZDI BEÁTA

Az ükapa rajta hagyta kéznyomát a városképen – a Halászbástyát Schulek Frigyes építész (1841–1919) tervezte

KISS TAMÁS FELVÉTELEI

Ökumenikus találkozó. Minden hónap harmadik vasárnapján 17.30-kor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházában (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácsteremben, az *egyház egységéért – az év egészében* gondolat jegyében. A július 17-i előadás témája: A zarándoknaplók teológiai kibontakozása. Előadó: dr. Zsigmond Árpád evangélikus lelkész. A teljes liturgiájú, úrvacsorai istentisztelet szolgálattevője dr. Széchezy Béla József. Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokoláre, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait és barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus
Diakóniai Rend

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa
az Evangélikus Élet
digitális változatát!

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÖRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Örbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Csendeshét Szarvason. Szeretettel várjuk a Középfalmi Misszióban (Szarvas, V. kk. 27.) július 25–29. között tartandó csendeshetünkre. Vidékieknek szállást és teljes ellátást biztosítunk 6000 Ft ellenében a misszió épületében. Számlaszámunk: 11733058-20015556. Jelentkezni Péter Attila lelkészi vezetőnél lehet (telefon: 20/824-5472).

Evangélikus Élet-előfizetés jelentős kedvezménnyel

Ha megrendeli lapunkat, és hoz magával még egy előfizetőt, akkor mindkettejük előfizetése ajándék hónapokkal hosszabbodik. Negyedéves előfizetéshez egy, fél éveshez két, egész éveshez pedig négy további hónap az ajándék.

Az Evangélikus Életet megrendelheti e-mailben a kiado@lutheran.hu címen és telefonon is: 06-1/317-5478 vagy 06-20/824-5518. Előfizetési díjaink: egy hónapra 1195 Ft; negyedévre 3575 Ft; fél évre 7150 Ft; egy évre 14 300 Ft.

Rakott zöldbab

Hozzávalók

(4 személyre)

0,5 kg darált hús
0,5 kg zöldbab
2 zacskó rizs
1 nagy pohár tejföl
1 vöröshagyma
2 gerezd fokhagyma
1 evőkanál pirospaprika
só, bors

Elkészítés

A zöldbabot megmossuk, a végeit levágva két-három centis darabokra szeleteljük. Kevés sós vizet aláöntve körülbelül 15 perc alatt puhára pároljuk. A zacskós rizst 10-12 perc alatt megfőzzük, szintén sós vízben.

Az apróra vágott vöröshagymát kevés zsíron megdinszteljük, majd az edényt félrehúzva megszórjuk pirospaprikával. Rátesszük a darált húst, és állandóan kevergetve nagyobb lángon fehéredésig sütjük. Sóval-borssal ízesítjük, hozzányomjuk a fokhagymagerezdeket, és annyi vizet öntünk a húsrá, hogy majdnem ellepje. Az egészet puhára pároljuk.

Egy tűzálló edényt kikenünk kevés zsírral. Az aljára tesszük a rizst, rárakunk egy réteg húst, és rákenjük a tejföl felét. Majd jöhet a zöldbab, újabb réteg rizs, és így folytatjuk tovább, amíg van alapanyagunk. A tetejére zöldbab kerüljön, azon egyenletesen eloszlatjuk a maradék tejfölt. A rakottast előmelegített sütőbe tesszük, és 200 fokon 25-30 perc alatt készre sütjük.

• M. T. ZS.

Irá étvágyat!

Szarka

Közismert madár, valószínűleg hallottátok már csörgő hangját is. Fekete és fehér színeivel elegáns és szép madár, hosszú, fekete fark-

tollai a napfényben fémes zölden csillognak. A nyílt területek madara, a zárt erdőbe nem megy, alföldi akácokban, ezüsthalmokban, ártéri erdőkben mindenütt találkozhattok vele. Gyako-

ri a városi parkokban is. A tél vége felé gyakran többszáznyi szarka gyűlik össze a magas platánok vagy nyárfák koronájában, és ide-oda ugrálva hangosan csörögnek egymással.

Mindenre figyelő, óvatos madarak. A mezőkön már a messziről közeledő ember elöl is elmenekülnek, a városokban azonban, mintha csak tudnák, hogy ott senki sem bánthatja őket, sokkal bizalmasabbak. De az óvatosságról ekkor sem feledkeznek meg. A sétányon haladó emberektől nyolc-tíz méternyire nyugodtan keresgélnek, de ha valaki megáll és rájuk néz, nyomban felrepülnek.

Az öreg párok többnyire éveken át együtt maradnak, a fiatalok kapcsolata a tél folyamán alakul ki. Márciusban már a régi fészket tatarozzák vagy újat építenek, városokban a magas platánok vagy nyárfák koronájában, kint a mezőn alacsony, út menti ezüsthalm, sűrű bokrokban, akár fejmagasságban. A pár közösen épít, az anyagot a közelből hordják. A gallyakból rakott fészkek viszonylag nagy, gömb alakú. A mély csészét vastagon kisározzák, és kibélelik fűszálakkal, száraz levelekkel, szőrrel, vékony gyökerekkel, a városokban papírdarabkákkal is. A fészket tüskés ágakkal beboltozzák, a szűk bejárónyílás oldalt van. A párok évente csak egyszer költenek, az áprilisban lerakott öt-nyolc tojás a tojó egyedül kotlik, párja a közelben őrködik. A fiókákat már mindketten etetik.

A szarka tápláléka rovarokból, férgéből áll, de kirabolja a madárfészkeket, a mezőkön megöli a néhány napos kisnyulat, elhordja a naposcsibéket, télen rámegy a dögre is. Nem véletlenül szokták tollas rókának nevezni. Hazánkban nem védett, városokon kívül lőhető.

• SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Van egy közmondás a szarkával kapcsolatban, melyik az?
2. Vajon hány nap alatt kelnek ki a fiókák?
3. Mikor tudnak repülni?

RAJZ: BUDAI TIBOR

Figyeld meg a szarkák viselkedését! Ha a parkban a fekete rigók hangosan ricsajoznak, macska vagy szarka ólalkodik a fészkek közelében. Fényképezd le a szarkafészket, és a képet küldd be szerkesztőségünkbe. Nagyon örülnénk egy szarkáról készült szép fotónak is. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Megfejtések: 1. Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka. 2. 17-18 nap. 3. Egy hónapos korban.

Már megint kenyér?

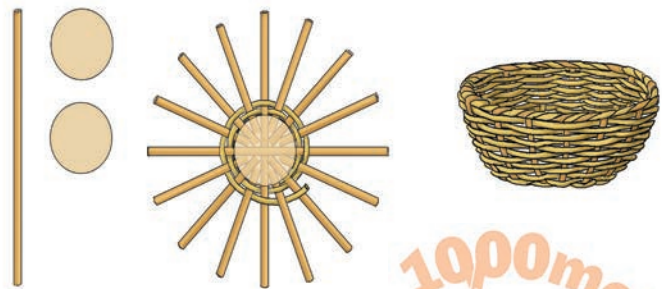
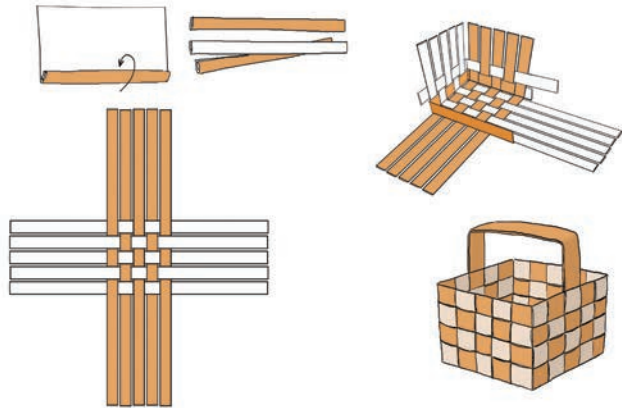
„Mindig csak répa van a levesben!” – panaszkodott egyszer egy napközis. Valóban meg lehet unni, ha hosszú időn át ugyanazzal az ízekkel találkozunk. Fontos a változatosság az ételleinkben. A kenyeret azonban nem szokták szidni, hogy már megint itt van. Ellenkezőleg! Hacsak nem diétázunk, el sem tudjuk képzelni a napot nélküle.

Néhány héttel ezelőtt együtt töprenghettünk az ötezer ember megvendégelésének történetén. Olvasd el Márk evangéliumából a 8. fejezet 1–9. versét! Nagyon hasonlít ez a történet a másikhoz. Mintha még egyszer ugyanaz a dolog ismétlődne. Váld be! Elolvastad végig? Vagy azt mondtad, unalmas, hogy már megint ugyanaz?

Nekem az jutott eszembe olvasás közben, hogy Isten sok ezer éven át nem unta meg, hogy mindennap ugyanazokat kéri tőle az emberek: ételmet, ruhát, gyógyulást, segítséget, erőt, jó dolgokat. Nemcsak meghallgatja, hanem meg is adja ezeket. Jézus maga is biztat minket, hogy az ő nevében bátran forduljunk kéréseinkkel mennyei Atyánkhoz.

Mennyei Atyám!

Te olyan türelmes vagy hozzám. Vannak dolgok, amelyeket már nagyon sokszor elmondtam neked. Mintha nem értenéd! Lehet, hogy inkább én nem értem őket? Köszönöm, hogy te szép lassan, hogy én is értem, egyszer mindent megmagyarázol. Ámen.

► Készíts kosarat a rajz alapján erős papírcsíkokból vagy fűzfavesszőből! Mire használták az ilyen kosarat a történetben?

► Téged milyen kérdés foglalkoztat? Ha megírod, a Töprengő szívesen keresi veled együtt a választ.

Mhsdtd airtv eu
 jnlk utaó derndro
 epőinátnrohősa nle
 óvtaadr eikjpesian
 sik dalelkesám ju
 erdléifn ta ikodyig
 abt lecy pertrolem
 viüful lmjn erújtak

REJTVÉNY

► Ha összeolvasod a betűhalmaz minden hetedik betűjét – az első betű a betűsort kezdő M –, egy ismerős szókapcsolatot találsz. Mi ez, honnan ismerős?

► A helyes megfejtést szerkesztőségünk címére beküldők között jutalmat sorsolunk ki. Neved mellett az életkorodat is tüntesd fel!

M

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (július 10.) *Ékes korona leszel az Úr kezében, királyi fejdísz Istened tenyerén.* Ézs 62,3 (Jel 21,2; Jn 6,1–15; ApCsel 2,41–47; Zsolt 139) Minden képzeletet fölülmúló megtiszteltetés, amit Ézsaiás szavai közvetítenek. Ám ez nem a hívő karrier csúcán történik így. Ez a korona nem Isten fején van – mintha szavazataink által lett volna éppen ő a király, lelkesedésünk fényesítené dicsőségét –, hanem a kezében. Amikor Isten a kezébe vesz, felemel a földről, tenyerén hordoz örömben, gondban, bajban és fájdalomban is, akkor lesz igazán értékessé az életünk.

Hétfő (július 11.) *[Ámósz ezt mondta:] Ó, Uram, Uram! Bocssás meg! Mi lesz így Jákóbbal, hiszen oly kicsiny? Megbánta ezt az Úr: Nem történik meg! – mondta az Úr.* Ám 7,2–3 (Ef 6,18; Jn 6,47–56; 2Móz 32,15–35) „Kicsi és aranyos” – mondják, s ilyenkor a kicsiség, a számonkérhetőség ellentétéként jelenik meg. De lehet a kicsi védtelen, tudatlan, naiv, gyenge, kedves, alkalmatlan, akár olyasmi is, ami éppen nem „aranyos”. Ha bűnös voltunk tudatára ébredünk, egészen összezsugorodunk önmagunk szemében. Isten azt szeretné, ha kicsiny voltunk a benne bízó, jövőbe tekintő gyermeki reménységünkben nyilvánulna meg. Ahogy Jézus is tanít: *„Ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermek, nem mentek be a mennyek országába.”* (Mt 18,3)

Kedd (július 12.) *A jóra törekedjétek, ne a rosszra, akkor életben maradtok.* Ám 5,14 (1Kor 16,14; Mt 22,1–14; 2Móz 33,1–23) A világ szemében a „nagybetűs élet” azt a kihívást jelenti, amelynek komoly eredmények felmutatásával tud az ember megfelelni. A csillogó eredmények mögül azonban sokszor hiányzik a jóakarat, az emberség mások, de időnként még önmagunk iránt is. Isten szemében a motivációnknak legalább akkora jelentősége van, mint a számszerű tényeknek. Őt nem tévesztik meg életünk üres látszatai. Jézus a hegyi beszédben egészen világosan szól Istennek erről az igényességéről (Mt 5–7). Honnan indulok, hová tartok, mi vezérel életem útján? Az igazán nagybetűs élet nem a pusztá létet, a gazdasági vagy társadalmi felemelkedést, hanem az örök életet jelenti.

Szerda (július 13.) *Csak akkor szóljatok, ha az jó a szükséges építésre, hogy áldást hozzon azokra, akik hallják.* Ef 4,29 (Zsolt 39,2; ApCsel 10,[21–23]24–36; 2Móz 34,1–17) Sokszor találkozhatunk az interneten leleményes ötletekkel, hogy mi min-

denből lehet építkezni, amiről nem is gondolná az ember: papírból, műanyagból, hulladéknak ítélt különféle dolgokból. Istentől kapott egyik legnagyobb ajándékunk a beszéd képessége, az ő leleményes ajándékai a szavak. Lehet belőlük építeni a családi otthon oltalmazó falait, emberi méltóságot, személyiséget, bátorságot, szeretetet, hitet, összetartó és egymást megtartó közösséget, sőt még az Isten országát is. Sokszor magunk sem számolunk vele, milyen tartós dolgok épülnek kimondott szavainkból. Ügyeljünk rá, nehogy csapda, barikád vagy valami hasonló épüljön belőlük!

Csütörtök (július 14.) *Mert Isten akarata az, hogy jót cselekedve némisságot el az értelmetlen emberek tudatlanságát mint szabadok: nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójául használják, hanem mint Isten szolgálói.* 1Pt 2,15–16 (Zsolt 97,10a; 1Kor 10,16–17; 2Móz 34,18–35) Isten szolgálójának lenni nem sanyarú rabszolgasorsot vagy kiszolgáltatottságot jelent, hanem olyan az, mint egy védjegy az emberen. Vállalható elkötelezettség. Isten maga is kötelezettséget vállal az emberért, szolgálóiért. Ebben a kötelékben csak nyíltsággal lehet megmaradni: őszinte cselekedetekkel és tiszta hitvallással.

Péntek (július 15.) *Legyen megbecsült a házasság mindenki előtt.* Zsid 13,4 (2Móz 20,14; Lk 22,14–20; 2Móz 40,1–17) Micsoda egyszerű, tiszta, világos beszéd! Nem kíván bizonyítást, magyarázatot. Nem helyezkedik filozófiai, jogi vagy világnézeti alapokra. Csak kijelenti, hogy legyen a házasság megbecsült. Mint amikor azt mondom egy virágra, hogy szép. Miért? Mert öröm ránézni. Mi következik ebből? Hogy nem tépem le, és nem taposok rá. Hadd legyen még tovább is szép!

Szombat (július 16.) *Ó, Uram, én erőm és mentsváram, menedéke a nyomorúság idején!* Jer 16,19a (Mk 5,22–24a; Jel 19,4–9; 2Móz 40,34–38) Nem kell lelki értelemben hajléktalannak lennem. Van egy hely, amely megvéd a vihartól. Van egy hely, ahol feltöltekezhetem erővel. Istennél nem kell panaszkodnom, magyarázkodnom, szégyenkezni, indokolnom, hiszen ő úgys tudja. Mégis kimondhatom kérdéseimet, kereshetem a választ, lerombolhatom és újra felépíthetem az érveimet, kezébe tehetem a szégyenemet, megmosolyoghatom saját büszkeségemet, és elfogadhatom a megtisztult élet egyszerűségét.

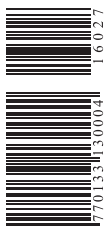
● LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA

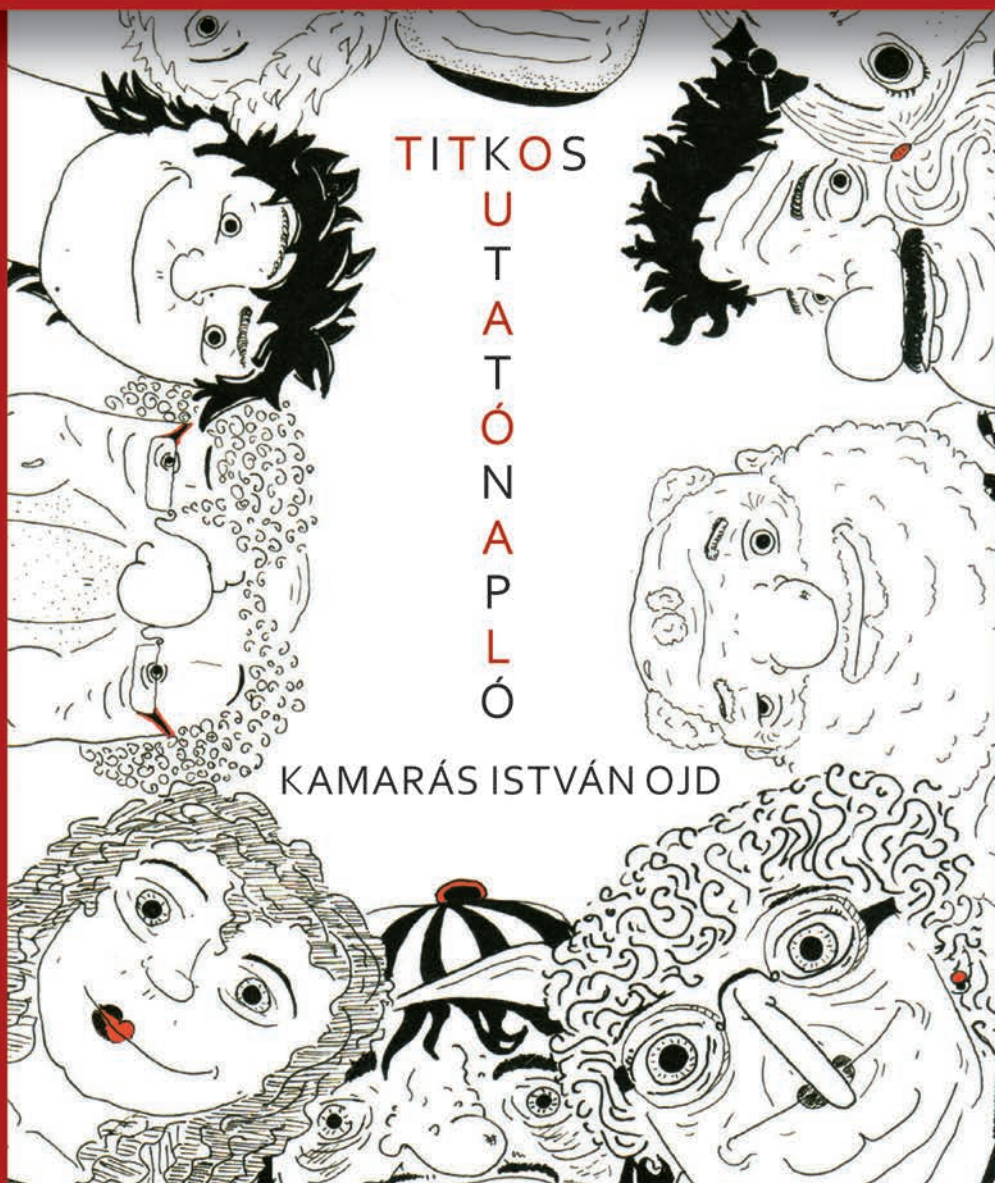
Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu. • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu. • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu. Előfizetés: kiado@lutheran.hu.
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.ball@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermeknek (keszivegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (zesu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: KISS TAMÁS.

Ára: 450 Ft

AZ ÉV GYERMEKKÖNYVE DÍJ 2016

KAMARÁS ISTVÁN OJD: TITKOS KUTATÓNAPLÓ

A szociológus nagypapa vezetésével egy balatoni nyaralás közben szociológiai kutatómunkába kezd Nagypapa három unokája, Bertalan, Lilla, Anna és unokatestvérük, Möttyő. Első kutatásuk során azt vizsgálták, hogy ki mit válaszol a nyaralók közül a Tudja-e, hol lakik Ajahtan Kutarbani király? kérdésre. Ez követte a balatonfenyvesiek fagyfaltozási szokásainak vizsgálata. Ősszel iskolatársaik és tanáraik körében Micimackó-kutatást bonyolítottak le. • 2200 Ft

8-14 éves korosztály számára ajánljuk

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangélikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9-17 óra között
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.

Kérdések és feleletek

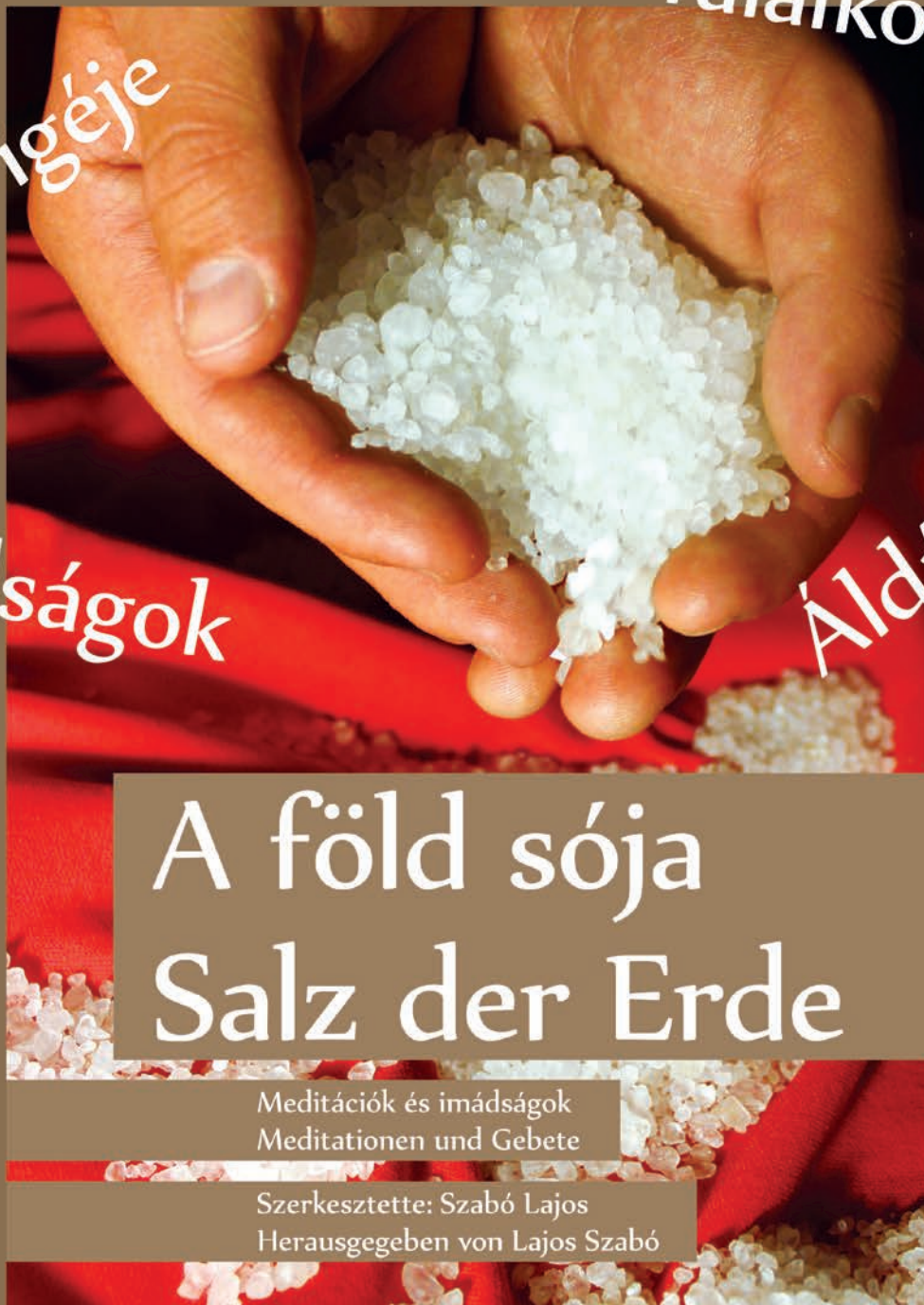
Útravaló

Találkozás

Isten igéje

Imádságok

Áldások

A föld sója Salz der Erde

Meditációk és imádságok
Meditationen und Gebete

Szerkesztette: Szabó Lajos
Herausgegeben von Lajos Szabó

1250 Ft

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK
A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangelikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.